

Adolf Hrubý a Národní souručenství

► **Andrea Ponecová**

Vznik Národního souručenství (NS) byl bezprostřední reakcí na německou okupaci z 15. března 1939. Jako jediné povolené politické hnutí zbudované na autoritativních základech si kladlo za cíl sjednotit a povzbudit český národ. Zároveň mělo zlepšit hospodářské i sociální postavení Čechů a Moravanů na území protektorátu. Úkol zjevně nesnadný, který obnášel značnou míru zodpovědnosti a neméně dovedností organizačních i politických. Vedoucí funkce si tak žádala silnou osobnost. Zakladatel a vůdce Národního souručenství prezident Emil Hácha jmenoval na tento post Adolfa Hrubého.

Adolf Hrubý nebyl v politických vodách žádným nováčkem. Po vzniku Československa vstupuje do agrární strany (Republikánská strana venkovského a malorolnického lidu), záhy je zvolen do funkce starosty v rodné obci Mláka u Třeboně a později do okresního zastupitelstva v Třeboni.¹ Své schopnosti dále uplatňuje v odborové organizaci při agrární straně – v Domovině domkářů a malorolníků, kde od roku 1932 zastává post předsedy Župní domoviny domkářů a malorolníků v Českých Budějovicích.² Hrubého politické ambice se výrazněji projeví kandidaturou za agrární stranu v parlamentních volbách roku 1935, jež mu vynesly jedno z křesel v poslanecké sněmovně. Funkci poslance zastával až do přijetí zmocňovacího zákona v prosinci 1938, kterým byl parlament vyřazen z politického života v zemi, respektive do oficiálního rozpouštění parlamentu prezidentem Háchou v březnu 1939. Po redukci politických stran v období druhé republiky vstupuje Hrubý do Strany národní jednoty, v jejímž čele stál bývalý předseda agrární strany Rudolf Beran. Právě v tomto období změn, které se nevyhnuly ani hlavní zemědělské organizaci v republice, jmenoval Adolfa Hrubého ministr zemědělství Ladislav Karel Feierabend předsedou správního výboru České zemědělské rady, stalo se tak 30. října 1938.³ Hrubý tedy zastával jednu z nejvýznamnějších funkcí v oblasti zemědělské problematiky; pod Českou zemědělskou radou bylo soustředěno kolem třiceti zemědělských organizací v zemi.⁴

Adolf Hrubý tak v sobě spojoval jisté politické zkušenosti i organizační schopnosti a zároveň šlo o politika veřejnosti vcelku neznámého, bez výraznější kontinuity

1 KVAČEK, Robert – TOMÁŠEK, Dušan: *Obžalována je vláda*. Themis, Praha 1999, s. 9.

2 Národní archiv (dále jen NA), f. Adolf HRUBÝ – neuspořádáno, Kniha zápisů Župní domoviny domkářů a malorolníků v Českých Budějovicích 1926–1941.

3 NA, f. Adolf HRUBÝ – neuspořádáno, Dopis ministra zemědělství L. K. Feierabenda se jmenováním A. Hrubého do funkce správního výboru České zemědělské rady, ze dne 30. 10. 1938.

4 NA, f. Adolf HRUBÝ – neuspořádáno, Prohlášení A. Hrubého o spolupráci České zemědělské rady a zemědělských organizací s úřady civilní správy, ze dne 16. 3. 1939, dále Dopis A. Hrubého ministerskému předsednictvu o telegramu E. Háchovi, ze dne 18. 3. 1939.

s minulým prvorepublikovým režimem. Byl Adolf Hrubý správnou volbou na post vedoucího Národního souručenství? Jak se organizace vyvíjela v době jeho několika-měsíčního předsednictví?

Situace před vznikem Národního souručenství

Události 15. března 1939 byly pro české obyvatelstvo i politickou garnitu-ru nepříjemným překvapením, ačkoliv existovaly jisté indicie, že smutný vývoj událostí předem avizovaly. Když státní prezident Emil Hácha s ministrem zahraničí Františkem Chvalkovským odjížděli 14. března 1939 do Berlína, doufali, že budou s Adolfem Hitlerem jednat o novém uspořádání ve vztahu k Říši. V ten samý den totiž Slováci na Hitlerův nátlak vyhlásili Slovenský stát. Vláda ani prezident si nechtěli připustit možnost okupace i zbytku území, ačkoliv je na tuto skutečnost upozorňovaly vojenské zpravodajské služby v čele s Františkem Moravcem.⁵ Na soustředění německých vojsk k českým hranicím měl premiéra Rudolfa Berana upozornit i vůdce Národní obce fašistické gen. Radola Gajda, Beran však jeho zprávy považoval za ne-

Adolf Hrubý.
(NA)

prověřené.⁶ Adolf Hitler postavil prezidenta Háchu před hotovou věc: buď Hácha a vláda zajistí hladký průběh obsazení českého území německým vojskem, nebo bude země obsazena násilnou cestou bez možnosti autonomní správy. Prezident i Beranova vláda se tak snažili zajistit pokojné odzbrojení české armády, aby obsazování Čech a Moravy probíhalo bez krveprolití.⁷ Dokument byl Háchou podepsán 15. března 1939 ve 3 hodiny 55 minut ráno, tedy pouhé dvě hodiny před oficiálním vstupem německé armády na české území.⁸ Druharepublikové Česko-Slovensko se tak během dvou dnů proměnilo v německý protektorát a samostatný Slovenský stát.

5 GEBHART, Jan – KUKLÍK, Jan: *Velké dějiny zemí Koruny české XV.a, 1938–1945*. Paseka, Praha, Litomyšl 2006, s. 170.

6 ROKOSKÝ, Jaroslav: „Rudolfe, hlavu vzhůru...“ *Osudný 15. březen 1939 a premiér Rudolf Beran. Paměť a dějiny*, 2009, č. 1, s. 12.

7 PASÁK, Tomáš: *Pod ochranou Říše*. Práh, Praha 1998, s. 25.

8 PASÁK, Tomáš: *Emil Hácha (1938–1945)*. Rybka Publishers, Praha 2007, s. 69.

Dne 16. března 1939 byl vydán „Výnos Vůdce o zřízení Protektorátu Čechy a Morava“. Ústavní předlohu navrhl státní tajemník říšského ministerstva vnitra Wilhelm Stuckart.⁹ Výnos odůvodňuje vznik Protektorátu Čechy a Morava velkoněmeckou koncepcí, tedy tím, že české země po tisíc let náležely k životnímu prostoru německého národa a jediné násilí a nerozum vytrhly je svévolně z jejich starého historického okolí zapojením do umělého útvaru Československa, čímž se vytvořilo ohnisko stálého neklidu.¹⁰ Výnos zmiňoval, jak má vypadat správní uspořádání nového zřízení. Protektorát měl být autonomní, avšak tato samospráva musela být v souladu s politickými, vojenskými a hospodářskými potřebami Říše.¹¹ Německo dále převzalo kontrolu nad zahraničními záležitostmi a obranou.¹² Nad samosprávou měl dozírat přímý zástupce Vůdce – říšský protektor.

Říšský protektor Konstantin von Neurath převzal veškerou výkonnou moc oficiálně až 15. dubna 1939.¹³ Pro svou znalost české problematiky pomáhal Neurathovi státní tajemník K. H. Frank. Před nástupem Neuratha do funkce bylo české území podřízeno vojenské správě, výkonnou moc zastával na Hitlerův rozkaz Walter von Brauchitsch, který měl pod sebou své zástupce: na Moravě byl šéfem vojenské správy Sigmund List, civilní správy Josef Bürckel, v Čechách měl vojenskou správu na starosti Johannes von Blaskowitz, zatímco civilní správa spadala pod kompetence Konrada Henleina.¹⁴

Henleinova civilní správa měla na starosti kontrolu veřejných úřadů, vláda nesměla bez povolení vojenských a civilních úřadů svolat ministerskou radu nebo sestavit programové schůze, u jednání ministerské rady musel být vždy přítomen vedoucí Henleinova štábu.¹⁵

Adolf Hrubý měl na situaci 15. března 1939 zareagovat okamžitým svoláním vedoucích úředníků zemědělské rady, aby je na schůzi upozornil, že by „měli být opatrní ve svých výrocích a do ničeho se nemíchat,“ tak to měl sám Hrubý po letech říci.¹⁶ Druhý den, 16. března 1939, kdy byl vydán již zmíněný Hitlerův výnos, píše A. Hrubý z pozice předsedy České zemědělské rady šéfovi civilní správy K. Henleinovi prohlášení, podle kterého jsou zemědělská rada i jejich třicet jedna zemědělských organizací ochotny spolupracovat dle pokynů daných rozhodujícími činiteli.¹⁷ V téže době měli Hrubého oslovit čeští fašisté v čele s Radolou Gajdou, kteří chtěli získat vedení

9 MASTNÝ, Vojtěch: *Protektorát a osud českého odboje*. Eurolex Bohemia, Praha 2003, s. 53.

10 PASÁK, Tomáš.: *Pod ochranou Říše*, s. 45.

11 GEBHART, Jan – KUKLÍK, Jan: *Velké dějiny zemí Koruny české XV.a, 1938–1945*, s. 178.

12 MASTNÝ, Vojtěch: *Protektorát a osud českého odboje*, s. 54.

13 GEBHART Jan – KUKLÍK, Jan: *Velké dějiny zemí Koruny české XV.a, 1938–1945*, s. 187.

14 BRANDES, Detlef: *Češi pod německým protektorátem. Okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945*, Prostor, Praha 2000, s. 31.

15 Tamtéž.

16 KVAČEK, Robert – TOMÁŠEK, Dušan.: *Obžalována je vláda*, s. 10.

17 NA, f. Adolf HRUBÝ – neuspořádáno, Prohlášení A. Hrubého o spolupráci České zemědělské rady a zemědělských organizací s úřady civilní správy, ze dne 16. 3. 1939.

zemědělské rady pro svůj připravovaný převrat; Adolf Hrubý se však měl nechat před Gajdou zapírat, aby získal čas na zhodnocení situace.¹⁸

Část českých fašistů z organizací Vlajka, Akce národní obrody (ANO), Národní obce fašistické (NOF), Národního tábora fašistického (NTF) chtěla využít krize v zemi

Adolf Hrubý během svého projevu.
(NA)

a vytvořila Český národní výbor (nazývaný také Český výbor svatováclavský), do jehož čela se postavil právě Radola Gajda. Český národní výbor měl podporu i některých členů bývalé agrární strany a Národní strany práce¹⁹ a podal dokonce návrh na sestavení nové vlády, jejímž předsedou měl být Gajda. Nacisté se však přiklonili k Beranově vládě, která přes svou demisi, podanou 14. března 1939, zůstala na Háchovo přání i nadále v úřadu. Okupanti chtěli zajistit v protektorátu relativní klid, který by mohl být vnitropolitickými půtkami o moc narušen a případně aktivizovat protiněmecký odpor.²⁰ Proto bylo již

17. března 1939 vydáno prohlášení, že vměšování kohokoliv – krom vlády a okupačních orgánů – do veřejné správy je nepřipustné. O den později přijal gen. Blaskowitz Rudolfa Berana a přednostu Háchovy kanceláře Jiřího Havelku k jednání, na kterém byly stanoveny základní normy spolupráce mezi českými a německými úřady.²¹ Navíc byla Gajdovi nabídnuta prezidentem Háchou jiná alternativa. Prezident a jeho okolí přišli již 16. března 1939 s názorem, že by bylo vhodné vytvořit novou politickou

18 KVAČEK, Robert – TOMÁŠEK, Dušan.: *Obžalována je vláda*, s. 10.

19 PASÁK, Tomáš: *Český fašismus 1922–1945 a kolaborace 1939–1945*. Práh, Praha 1999, s. 260.

20 Tamtéž, s. 261.

21 Tamtéž.

organizaci: politické hnutí, které by v sobě zahrnovalo všechny Čechy bez rozdílu politické příslušnosti.²² Dne 17. března 1939 tedy nastínil Hácha Gajdovi svou vizi jednotného politického hnutí s tím, že do vedení nového hnutí budou jmenováni i někteří členové Gajdova Českého národního výboru. Naděje českých fašistů na převzetí vlády se tak pro tento okamžik rozplynuly.

Adolf Hrubý v této chvíli asi skutečně vyčkával, jak se daná situace vyvine. To by také vysvětlovalo fakt, proč poslal E. Háchovi telegram, v němž se prezidentovi dává „zemědělská rada i její předseda v každém směru k dispozici,“ až 18. března 1939, tedy o dva dny později nežli Konrádu Henleinovi.²³ V telegramu bylo vyjmenováno celkem dvacet osm organizací, které měla Česká zemědělská rada zastupovat u kompetentních úřadů.²⁴ Tímto telegramem tedy Adolf Hrubý vyjádřil loajalitu prezidentu Háchovi. O svém telegramu vzápětí informoval také oficiální protektorátní vládu v čele s Rudolfem Beranem.

Vznik Národního souručenství

Myšlenku vzniku celonárodní organizace naznačil Hácha veřejnosti již ve večerním rozhlasovém projevu 16. března 1939. Projev měl prezidentovi sestavit Jiří Havelka.²⁵ Sjednocení českého národa považoval za nutnost jeho budoucí existence. V tomto projevu se nechal prezident mimo jiné slyšet: „*Nikdy v minulosti neměl náš lid tak vážnou dějinnou povinnost, aby byl naprosto svorný a jednotný. Rozhodl jsem se proto, jako odpovědná hlava národa českého, že učiním co nejrychleji rozhodné kroky, které povedou k naprostému sjednocení národa, neboť jedině toto sjednocení zabezpečí*

22 GEBHART, Jan – KUKLÍK, Jan: *Velké dějiny zemí Koruny české XV. a, 1938–1945*, s. 206.

23 NA, f. Adolf HRUBÝ – neuspořádané, Dopis A. Hrubého ministerskému předsednictvu o telegramu E. Háchovi, ze dne 18. 3. 1939

24 Jednalo se o tyto organizace: Stálá delegace zemědělských rad, Ústřední domovina československých domkářů a maloročníků, Ústřední jednota řepářů, Ústřední jednota československých malozemědělců, domkářů a živnostníků, Zemědělská jednota, Hospodářské družstvo statkářů a nájemců, Zemský svaz chovatelů vepřového bravu, Kooperativa, Ústřední jednota hospodářských družstev, Ústřední lnářský svaz, Společnost pro zpeněžení lihu, Družstvo hospodářských lihovarů, Ochraný svaz hospodářských lihovarů soukromých, Jednota československých rafinérií lihu, Svaz československých průmyslových lihovarů, Ústřední svaz pěstitelů zemáků, Spolek československých zemědělských inženýrů, Ústřední svaz družstevního průmyslu bramborářského, Svaz sušáren zemáků, Zemský svaz okresních sdružení chovatelů hospodářského zvířectva, Svaz spolků absolventů škol zemědělských v zemi české, Zemědělské družstvo pro prodej mléka, Mlékařská jednota, Svaz mlékařských družstev, Stálá delegace oblastních organizací pěstitelů chmele, Sdružení absolventů tábořské akademie, Ústřední svaz pěstitelů zeleniny a raných zemáků, Spolek československých podniků šlechtitelských. Ve výčtu organizací chybí tři, které byly na seznamu prohlášení A. Hrubého o spolupráci pro úřady civilní správy: Zemka, Centrokooperativ, Svaz českých statkářů.

25 PASÁK, Tomáš: *Vznik Národního souručenství*. Dějiny a současnost, 1969, č. 7, s. 39.

*jeho blaho a štěstí.*²⁶ Již v tomto rozhlasovém projevu E. Hácha naznačil, že vzhledem k situaci nebude přípustná existence několika politických stran a zároveň varoval před nepředloženými akcemi některých z českých fašistických skupin, odmítal trpět jakékoliv odstředivé tendence.²⁷

V politických kruzích se rozhořely debaty o konkrétní podobě a personálním složení nové organizace. Háchův politický referent Josef Kliment a přednosta Háchovy kanceláře Jiří Havelka zdůrazňovali, že vedoucí pozice by neměli zastávat lidé, kteří se v předchozím období významně politicky angažovali.²⁸ Kliment neopomněl při debatě zdůraznit, že podobnou vizi měl již v říjnu 1938.²⁹ Háchu ovlivnila také jednání s představiteli Strany národní jednoty a Národní strany práce Rudolfem Beranem a Antonínem Hamplem, kteří částečně souhlasili s Havelkou a Klimentem, avšak zastávali názor, že by mělo jít o osoby, které oplývají určitou politickou zkušeností. Konečný seznam padesáti kandidátů předložili Havelka s Klimentem prezidentovi ke schválení dne 21. března 1939. Členy výboru nové organizace se tak stali zástupci všech vrstev českého obyvatelstva, aby se tímto zdůraznila jednota bez sociálních rozdílů. Ve výboru tak zasedlo 10 zemědělců, 9 státních zaměstnanců, 8 soukromých úředníků, 7 obchodníků a řemeslníků, 3 advokáti, 2 profesori, 2 lékaři, 2 průmyslníci, 2 učitelé, 1 kněz, 1 architekt a 1 soukromník.³⁰ Členové nově sestaveného výboru byli vybráni z politického spektra bývalých demokratických stran první republiky: agrární, sociálně demokratické, lidové, národně demokratické, národně socialistické i živnostenské. Zároveň Hácha dodržel slovo, které dal Gajdovi a jmenoval do výboru některé zástupce českých fašistů z ANO, Vlajky, NTF a NOF. Dalším kritériem, na které brali zřetel při sestavování výboru NS, byl spíše mladší věk členů. V dobovém tisku zdůrazňovali, že průměrný věk členů výboru je čtyřicet jedna let.³¹

Mezi padesáti vybranými členy výboru figurovalo i jméno Adolfa Hrubého. Do funkce vedoucího Národního souručenství ho doporučoval Rudolf Beran. Jako další alternativu pak navrhoval Oldřicha Suchého – právníka a bývalého poslance za agrární stranu nebo agrárníka Josefa Nebeského – předsedu Ústřední jednoty řepařů. Jiří Havelka si přál na post předsedy nové organizace Jana Lobkowicze, funkcionáře českého fašistického hnutí Akce národní obrody, což kvůli námitkám neprošlo.³² Nakonec se všichni shodli jmenovat do funkce vedoucího Adolfa Hrubého. Důvodů, proč byl na post jmenován právě on, se nabízí několik. Hrubý v sobě spojoval požadavky Klimenta, Havelky, Hampla i Berana: šlo o muže s určitou politickou praxí,

26 NA, f. Národní souručenství, karton č. 21, sign. 301, Kronika NS, s. 21.

27 NA, osobní fond Adolfa Hrubého – neuspořádáno, brožura *Rok Národního souručenství*, 1940, s. 9.

28 GEBHART, Jan – KUKLÍK, Jan: *Velké dějiny zemí Koruny české XV.a, 1938–1945*, s. 207.

29 GEBHART, Jan – KUKLÍK, Jan: *Počátky Národního souručenství. Český časopis historický (ČČH)*, 1993, č. 3, s. 419.

30 NA, f. Národní souručenství, karton č. 21, sign. 301, Kronika NS, s. 30.

31 Tamtéž.

32 GEBHART, Jan – KUKLÍK, Jan: *Velké dějiny zemí Koruny české XV.a, 1938–1945*, s. 210.

zároveň však o politika, který nebyl výrazněji zapsán do povědomí veřejnosti. Jistou organizační schopnost předvedl v uplynulých měsících ve funkci předsedy České zemědělské rady. Také jeho nejbližší spolupracovník a osobní tajemník Hugo Palma se o Hrubém vyjádřil jako o osobě velmi ctižádostivé,³³ což v danou chvíli jistě nebylo na škodu. Adolf Hrubý byl zároveň přítelem premiéra Berana; tak je alespoň jeho jmenování osvětleno v „Kronice Národního souručenství“³⁴: „Bylo to právě přátelství Hrubého s R. Beranem a důvěra, kterou k Hrubému měl státní prezident, co ho povolalo v čelo organisace NS.“³⁵ Hrubý s Beranem se skutečně často scházeli, o čemž svědčí Hrubého osobní diář se záznamy schůzek, které se měly odehrávat nejčastěji v Obecním domě,³⁶ dále Palmova výpověď, kde uvedl, že v období 1938 až do března 1939 Hrubý velice často navštěvoval Berana v Kolovratském paláci.³⁷ Jmenování Adolfa Hrubého vedoucím Národního souručenství měl podpořit také Josef Kliment.³⁸ Zástupcem vedoucího byl pověřen Josef Nebeský. Prezident Hácha novou organizaci pojmenoval „Národní souručenství“, čímž chtěl dát najevo její ideovou náplň a smysl.³⁹ Původně se také uvažovalo o názvu „Národní a sociální pospolitost“.⁴⁰ Tisk informoval o zřízení výboru hned 22. března 1939. V novinách *Venkov* ke vzniku Národního souručenství poznamenali, že nové poměry si vyžadují nové politické zastoupení českého lidu a že úkolem organizace má být přebudování politických složek v jedno hnutí, které bude schopné vytyčit nové cesty politického života.⁴¹

V tentýž den, kdy byl ustanoven výbor NS, vydal prezident Hácha rozhodnutí o rozpuštění parlamentu. Jednalo se o čistě formální záležitost. Vzhledem ke zmocňovacímu zákonu z 15. prosince 1938, kdy parlament pozbyl svého vlivu, a zvláště po Hitlerově „Výnosu o zřízení Protektorátu Čechy a Morava“ z 16. března 1939, bylo zřejmé, že by v nových poměrech nemohl fungovat. Politické kruhy kolem E. Háchy počítaly s tím, že nově utvořené politické hnutí bude vystupovat jako jediný oprávněný reprezentant národa a bude svým způsobem nahrazovat i národní shromáždění.⁴²

První ustavující schůze NS se konala 23. března 1939 v 16. hodin na pražském Hradě za přítomnosti prezidenta Emila Háchy i předsedy vlády Rudolfa Berana. Z padesáti členů výboru se nedostavil pouze jeden.⁴³ Jako první promluvil prezident

33 NA, f. Národní soud, karton 33, sign. TNS 10/46, poř. č. 164, Výpověď Hugo Palmy z 27. 11. 1945.

34 Kronika Národního souručenství, psaná strojopisem, byla vedena do počátku června 1939. Zapisovaly se zde události vztahující se k soudobé politické situaci ve spojitosti s touto organizací, citace z článků o NS z dobového tisku a stanoviska, která k dané problematice zaujímali členové NS.

35 NA, f. Národní souručenství, karton č. 21, sign. 301, Kronika NS, s. 32.

36 NA, f. Adolf HRUBÝ – neuspořádáno, Plánovací kalendáře A. Hrubého.

37 NA, f. Národní soud, karton 33, sign. TNS 10/46, poř. č. 164, Výpověď Hugo Palmy z 27. 11. 1945.

38 Tamtéž.

39 NA, f. Adolf HRUBÝ – neuspořádáno, brožura *Rok Národního souručenství*, s. 10.

40 GEBHART, Jan – KUKLÍK, Jan: *Počátky Národního souručenství*. ČČH, 1993, č. 3, s. 421.

41 ČTK, *Prezident Hácha zřídil Výbor Národního souručenství*. *Venkov*, 22. 3. 1939.

42 GEBHART, Jan – KUKLÍK, Jan: *Počátky Národního souručenství*. ČČH, 1993, č. 3, s. 421.

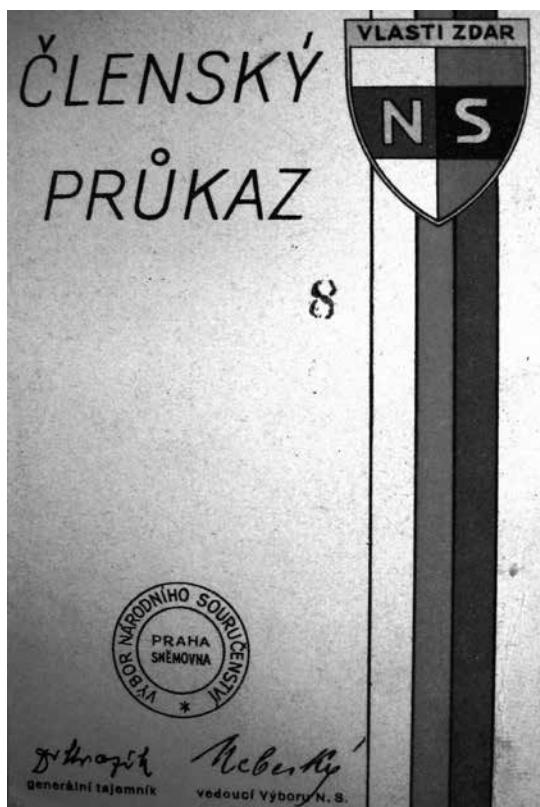
43 ČTK, *Venkov*, č. 71, 24. 3. 1939, *Prezidentův projev k Výboru Národního souručenství*. *Není doba k diskusi, nýbrž pro činy práci*.

Hácha. Uvedl, že záleží na členech výboru Národního souručenství a na českém obyvatelstvu, aby si udrželi svůj národ a zamezili jeho rozkladu. Vzhledem k vývoji událostí je prý zřízení politických stran již překonáno a bude třeba je likvidovat. V této složité situaci je dle prezidenta třeba jednotného postupu národa, proto se také rozhodl jmenovat do výboru Národního souručenství osoby ze všech sociálních vrstev, které neměly v minulosti vedoucí funkce v politickém životě. O novém vedoucím Hácha pronesl:

*„Za vedoucího výboru Národního souručenství určil jsem pana předsedu Hrubého, kterému jako svému zástupci svěřuji až na další vedení výboru. Bude jeho úkolem, aby v dohodě s Vámi určil co nejdříve jednotlivé pracovní výbory a snad jakýsi výbor pro věci všeobecné, aby vytvořil sekretariát potřebný k obstarání všech prací s použitím stávajících politických organismů, které samozřejmě vytvořením opravdové jednoty národa musí přestat existovat.“*⁴⁴

Prezident se poté dostává k samotnému fungování organizace: Hácha bude mít kompetenci měnit složení výboru, aby fungoval co nejlépe. Zdůrazňuje hlavní úkoly výboru Národního souručenství, kterými jsou: stmelení lidu bez ohledu na dosavadní politickou příslušnost, péče o mládež, zajištění hospodářské a kulturní svébytnosti národa a dobré styky s NSDAP.⁴⁵ Zmínce o spolupráci a kladném vztahu s nacisty se zřejmě, s přihlédnutím k době, Emil Hácha nemohl vyhnout. V závěru prezident upozornil přítomné: *„Není doba k diskusi, nýbrž pro činy a práci.“*⁴⁶

Jako druhý se řeči chopil předseda vlády Rudolf Beran, který přislíbil snahu o co nejbližší spolupráci vlády s výborem NS. Také uvedl, že sekretariátům a komisím NS budou dány k dispozici uvolněné budovy rozpuštěné poslanecké sněmovny.

Ukázka členského průkazu organizace NS.
(NA)

44 ČTK, Venkov, č. 71, 24. 3. 1939, *Prezidentův projev k Výboru Národního souručenství. Není doba k diskusi, nýbrž pro činy a práci.*

45 Tamtéž.

46 NA, f. Národní souručenství, karton č. 21, sign 301, Kronika NS, s. 37.

Po Beranovi k členům výboru krátce pohovořil nový předseda Adolf Hrubý: „Kamarádi! Dovolte, abychom se takto nazývali, neboť jsem přesvědčen, že dnešní situace musí vytvořit mezi námi onen kamarádský duch, který jest mezi vojáky a bojovníky, to jest, abychom byli navzájem sobě oddáni, spolu svázáni na život a na smrt.“⁴⁷ Poté Hrubý apeluje na členstvo, že výbor musí splnit to, co řekl prezident ve svém projevu, anebo „musíme padnout“.⁴⁸ První pracovní schůzi svolal předseda Hrubý hned na druhý den – 24. března 1939 v 8 hodin ráno do poslanecké sněmovny.

V pátek 24. března 1939 měl Hrubý dva projevy. K veřejnosti promluvil prostřednictvím rozhlasu. Vznikem NS prý končí období vnitropolitické nejistoty, a tedy i soustava politických stran. Podobně jako prezident Hácha zdůrazňuje, že hlavním úkolem organizace je „vytvořit jednotu národa tak pevnou jako nikdy předtím,“ kdy nově vzniklé hnutí chce být vytvořeno „nikoliv násilím, ale prací, sebeobětováním, poctivostí, láskou a bratrstvím.“⁴⁹ Jako příklad jednoty národa uvedl Německo. V projevu se ani Hrubý nemohl vyhnout otázce vztahu k Říši, ovšem eliminoval přímé výroky o spolupráci s Němci. Zřejmě si byl dobře vědom, že aktivistickými postoji k Německu by české obyvatelstvo do NS získával jen velmi těžko. Pouze uvedl, že proto, aby se český národ udržel v evropském prostoru, bude se muset přizpůsobit dané situaci. Dále se odvolává na Hitlerův výnos: „Věřím ve slova říšského kancléře Adolfa Hitlera, který prohlásil na pražském Hradě: Protektorát Čechy a Morava je autonomní a spravuje se sám.“⁵⁰ V rozhlasu promluvil i o své funkci vedoucího Národního souručenství: „Ujímám se tohoto úkolu s odpovědností muže a z historické nutnosti naší národní budoucnosti.“⁵¹ V závěru zdůrazňuje, že výbor NS je jediným představitelem politického života v Čechách a na Moravě. Projev uzavírá slovy: „Nastupujeme novou cestu, na níž přeji šťastnou a slunnou budoucnost svému národu a prosím o pomoc patrona země české knížete Václava svatého.“⁵² Tento Hrubého projev byl hned druhý den, 25. března 1939, uveřejněn v tisku. V novinách *Venkov* napsali k této příležitosti krátký článek: „Pozdravujeme starého přítele a spolupracovníka. Ceníme si u Adolfa Hrubého jeho praktický smysl pro život politický i hospodářský, jeho rozvahu i rozhodnost [...] V čelo národní organizace byl vybrán člověk hroudy, malorolník, prošlý tvrdou prací stavu, činný v politice i v hospodářské práci veřejné.“⁵³

Dalším projevem dne byla Hrubého řeč k výboru NS. Jako vedoucí zde apeloval na zodpovědnost jednotlivých členů výboru. Zmínil, že spíše věří na hospodářskou činnost organizace a jejich činitelů: „Promyšlená politika hospodářská může nás nyní

47 NA, f. Adolf HRUBÝ, Sešit zápisů tiskových zpráv a schůzí vedoucího Národního souručenství A. Hrubého.

48 Tamtéž.

49 *Venkov* r. 34, 22. 3. 1939. *Předseda výboru Národního souručenství Adolf Hrubý: Úkol 7,5 miliónů Čechů* (anonym).

50 Tamtéž.

51 Tamtéž.

52 Tamtéž.

53 Tamtéž, s. 1.

*převést přes zlé doby.*⁵⁴ Poté zdůraznil, že nesmějí usilovat o sjednocení čistě mechanické, nýbrž že je třeba vyzdvihnout státní a národní myšlenku, aby národ neztratil víru sám v sebe.

Krátce po jmenování vedoucím NS si Adolfa Hrubého (hned po jedné z jeho prvních audiencí u Emila Háchy) pozval přednosta prezidentské kanceláře Jiří Havelka, aby mu do nové funkce udělil následující radu: „*Musíš to tak kroutit, aby to šlo na všechny strany dobře. Nezapomeň při tom nikdy, že jsi Čech.*“⁵⁵ Před prvním vedoucím Národního souručenství tak ležel nesnadný úkol.

Počátky a organizace Národního souručenství

V následujících jednáních výboru přistoupili členové ke konkrétním krokům. Na plenární schůzi 25. března 1939 projednávali dva zásadní body: problematiku židovského majetku a rozpuštění politických stran. Výbor se usnesl podat vládě návrh, podle něhož by vládní činitelé vydali nařízení, dle kterého by se zakazovaly jakékoliv dispozice s majetkem židů.⁵⁶ Národní souručenství dále rozhodlo, že do 15. dubna 1939 by měl být proveden soupis veškerého židovského majetku na území Protektorátu Čechy a Morava.⁵⁷ Hrubý přislíbil o této záležitosti jednat s vládou. Výbor se dále shodl navrhnout vládě likvidaci všech politických stran a hnutí. Strany si měly určit ústředního likvidátora schváleného výborem NS, zároveň by výbor jmenoval speciální komisaře, kteří by na likvidaci dohlíželi v praxi.⁵⁸ Oficiální politické strany Národní strana práce (NSP) a Strana národní jednoty (SNJ) byly skutečně likvidovány. Vedoucí činitelé NSP v čele s A. Hamplem vyzvali své členy, aby se podíleli na budování Národního souručenství a v této souvislosti provedli likvidaci dosavadní NSP.⁵⁹ Podobné přípravy k likvidaci probíhaly i v organizační struktuře SNJ. Obě strany učinily svá veřejná prohlášení 1. dubna 1939. Činitelé Strany národní jednoty v prohlášení upozornili, že si nové poměry vynutily ještě autoritativnější soustředění národa, a to vedlo ke vzniku Národního souručenství.⁶⁰ Národní strana práce ve svém prohlášení uvedla, že v důsledku nových událostí a v opětně změněných poměrech dochází k politickému soustředění českého lidu v jednotném politickém útvaru, a proto dobrovolně likviduje své organizační hnutí a doporučuje svým stoupencům vstup do NS.⁶¹ Horší situace nastala u českých fašistických stran, které se přes prohlášení o spolupráci

54 *Lidové noviny*, 23. 3. 1939. *První pracovní den Národního souručenství* (Ks).

55 GEBHART, Jan – KUKLÍK, Jan: *Počátky Národního souručenství*. ČČH, 1993, č. 3, s. 422.

56 NA, f. Národní soud, karton 29, sign. TNS 10/46, poř. č. 164, č. sv. 991, Adolf HRUBÝ, Židovská otázka ve výboru NS.

57 NA, f. Národní souručenství, karton 21, sign. 301, Kronika NS, s. 46.

58 Tamtéž.

59 GEBHART, Jan – KUKLÍK, Jan: *Počátky Národního souručenství*. ČČH, 1993, č. 3, s. 424.

60 *Lidové noviny*, 2. 4. 1939. *Strany se rozešly* (n).

61 Tamtéž.

s Národním souručenstvím snažily i nadále posilovat mezi obyvatelstvem odstředivé tendence vůči NS. Národní souručenství a jeho výlučná činnost jako jediného politického hnutí českého národa byla potvrzena Beranovou vládou na schůzi dne 6. dubna 1939. Na území protektorátu tak bylo povoleno k politickému organizování obyvatelstva české národnosti výhradně Národní souručenství.

V prvních dnech existence bylo nutné stanovit organizační kostru, proto byl vytvořen organizační a jednací řád výboru NS, kde byla ustanovena základní platforma jeho činnosti. Dle vypracovaného řádu je vůdcem NS státní prezident, který může kdykoliv odvolávat i jmenovat činovníky a zasahovat do usnesení či zásad všech složek NS.⁶² Výkonným orgánem je výbor NS. Prezident také jmenuje svého zástupce: vedoucího (předsedu) výboru NS. Vedoucí řídí veškeré práce a úkony v rámci výboru NS. Poté jsou v jednacím řádu stanoveny kompetence vedoucího, podle nichž Adolf Hrubý jmenuje užší výkonnou komisi a předsednictvo z členů výboru NS, stanoví počet dalších jednotlivých komisí, jmenuje a odvolává předsedy komisí a jejich členy, svolává schůze, řídí je, pečuje, aby byl zachován jednací řád a pořádek při schůzích, uděluje a odnímá slovo, stanoví řečnické lhůty i pořad a způsob jednání o podaných návrzích, klade otázky při jednání, vyhlašuje jejich směrnice a rozhodnutí.⁶³

Na popud A. Hrubého bylo ustanoveno několik komisí. Na počátku vzniku NS komise dělnická, finanční, hospodářská, komise pro mládež, komise soustředění odborových organizací, kulturní, iniciativní, lesnická, organizační, programová, průmyslová, samosprávná, sociální, soukromozaměstnanecká, správní, tisková, veřejnozaměstnanecká, zdravotní, zemědělská, živnostenská, soustředovací, výkonná; později byla založena komise pro styk s NSDAP.⁶⁴ V průběhu vývoje NS se počet komisí i jejich zaměření různě měnily. Také k činnosti komisí byl vypracován jednací řád, který stanovil kompetence náležející předsedovi dané komise. Jednací řád informuje, že úkol jednotlivých stanovených komisí vymezí právě vedoucí NS, jmenuje také členy komise, které však může kdykoliv odvolat a jmenovat nové, jak bylo zmíněno výše. Rovněž může zvětšit či zmenšit počet členů v komisích. Podle směrnic Národního souručenství byl každý člen povinen přijmout členství v dané komisi a pravidelně se zúčastňovat všech schůzí. Absence se omlouvá pouze v případě onemocnění nebo neodkladné zaměstnanosti v oblasti veřejného zájmu. Jednotliví členové výboru, kteří nebyli jmenováni členy daných komisí, se mohli zúčastnit schůzí v případě, pokud si předseda Hrubý nebude přát důvěrnou schůzi pouze mezi členy dané komise. Komise měla zasedat pravidelně jednou do týdne. Jednotlivé programy komisí musely být před zasedáním předloženy ke schválení Adolfu Hrubému minimálně tři dny předem. Komise mohly svolat i mimořádné schůze, avšak potřebovaly svolení vedoucího NS. Program jednání tedy buď určoval předseda komise, nebo byl přímo nařízen A. Hrubým. Každá komise měla svého referenta, který měl na schůzi informovat

62 NA, f. Národní souručenství, karton 8, sign. 301, Organizační řád Národního souručenství.

63 NA, f. Adolf HRUBÝ – neuspořádáno, Sešit zápisů tiskových zpráv a schůzí vedoucího Národního souručenství A. Hrubého.

64 Tamtéž, Zápis ze schůzí výboru Národního souručenství ze dne 4. 5. 1939.

ostatní členy o dané záležitosti. Usnesení komise muselo být do jednoho dne předloženo vedoucímu NS, který jej buď schválil nebo předal k dalšímu jednání celému výboru NS. Až poté nabyla jednotlivá usnesení komisí platnost. Pokud se jednalo o závažnější problém, mohl předseda komise požádat vedoucího Hrubého o svolení k jednání s odborníky z ministerstev. Nejvýznamnější byla výkonná komise, která měla zasedat každý den a udržovat vzájemný styk ve všech organizačních složkách.⁶⁵

Správní výbor Národního souručenství se v následujících měsících dále rozrůstal. Již 17. května 1939 jmenoval prezident Hácha sedmdesátičlenný výbor: dvanáct členů bylo odvoláno a třicet dva nově jmenováno. O měsíc později – 24. června 1939 došlo k dalším personálním změnám a výbor NS tak čítal sedmdesát osm členů.⁶⁶ Již na první schůzi výboru NS dne 24. března 1939 bylo rozhodnuto, že každý člen výboru NS musí složit před Adolfem Hrubým slib:

*„Sloužití národu je první povinnost každého Čecha. Slibuji na svou čest a svědomí, že budu plnit jak tuto povinnost, tak i vůli Vůdce našeho národa, státního prezidenta Emila Háchy. Budu se řídit nařízeními platnými na území Protektorátu Čechy a Morava. K tomu mi dopomáhej Bůh.“*⁶⁷

V tentýž den zavedli i vzájemné oslovení členů. Pro oslovení „kamarádi“, které navrhoval sám A. Hrubý, hlasovalo méně přítomných, členové se shodli na oslovení „bratři“. Mezi členy taktéž zavedli tykání. Ve výboru NS se dále debatovalo o způsobu, jakým by se měli zdravit. Odsouhlasili formuli „Vlasti zdar“. Heslo mělo vyjadřovat, že úkolem NS je prospěch vlasti.⁶⁸ Tento pozdrav používala již dříve Strana národní jednoty. Členové z českých fašistických stran jako František Sekyra z Akce národní obrody či Stanislav Sousedík z Vlajky dále navrhovali pozdrav se zdviženou pravicí po vzoru Říše. To jim však rozmlouval Vladimír Grégr, člen NS a známý architekt zapojený do odboje, jehož činnost gestapo odhalilo; roku 1943 byl Němci odsouzen a popraven. Ironicky zdůvodňoval, proč je tento pozdrav nevhodný: *„Takové honosné pozdravy si mohou dovolit vládnoucí národy, my jsme poslušným národem druhého řádu a Říše německá by v tom mohla vidět zásah do svých výsostných práv, kdybychom chtěli napodobit její pozdrav.“*⁶⁹

Také členové Jan Lobkowicz, Jiří Kameníček, Miroslav Kavalír byli pro jiný pozdrav, nežli je zdvižená pravice. Sám vedoucí A. Hrubý byl natolik soudný, že souhlasil s většinou návrhů, aby se případně zavedlo salutování.

Krom výboru Národního souručenství a jednotlivých komisí bylo nutné vytvořit síť organizací NS po celém protektorátu. Mimo ústředí NS tak začala vznikat krajská, okresní i místní vedení. Zástupci krajských a okresních vedení museli být do své funkce schválení vedoucím Adolfem Hrubým.

65 GEBHART, Jan – KUKLÍK, Jan: *Počátky Národního souručenství*. ČČH, 1993, č. 3, s. 426.

66 NA, f. Národní souručenství, karton 8, sign. 301, Plenum výboru NS, 28. 3. 1940.

67 *Venkov*, č. 73, 23. 3. 1939, *Národní souručenství bude jediným nositelem politické moci* (R. K.).

68 NA, f. Národní souručenství, karton 8, sign. 301, Návrh organizačního řádu NS.

69 NA, f. Adolf HRUBÝ – neuspořádáno, Zápis ze schůzí výboru Národního souručenství ze dne 4. 5. 1939.

Na počátku svého působení si Národní souručenství stanovilo svůj hlavní program, který obsahoval tři hlavní části: národně-politickou, ve které se zabývali národní pospolitostí a vztahem k Říši, hospodářsko-sociální, v níž chtěli usilovat o sociální spravedlnost, a část kulturní, kde kladli největší důraz na výchovu mládeže.

Členem Národního souručenství se nemohl stát každý. Striktně se dbalo na „árijský“ původ žadatele. Do NS nesměl vstoupit žid, ani člen zednářské organizace, proto bylo při vstupu nutné doložit doklad o rodovém původu až do třetí generace. Problematika zednářské organizace se řešila na první schůzi výboru 24. března 1939. Řada členů výboru v zednářských organizacích byla, proto se přítomní společně s Adolfem Hrubým shodli, že minulost členů ohledně zednářství prověřovat nebudou, když z této organizace vystoupí. Každý člen NS musel podepsat prohlášení, že není členem zednářské lóže:

*„Zavazuji se čestně, že nejsem a nebudu členem žádné zednářské lóže či podobného útvaru a že nebudu poslouchati příkazů takových organisací. O jakémkoliv pokusu tohoto druhu vyrozumím předsedu výboru Národního souručenství.“*⁷⁰

V počátcích nemohly do Národního souručenství vstupovat ani ženy. V organizačním řádu NS se k této problematice psalo:

*„Ženy nebudou zásadně politicky organizovány, mohou tvořiti dobročinná nebo jiná sdružení při skupinách, s povolením vedoucího.“*⁷¹ Do výboru chodila řada stížností proti eliminaci žen z politického života Protektorátu Čechy a Morava. K tomu Adolf Hrubý poznamenal, že ženy nejsou vylučovány z kulturních, hospodářských a sociálních činností.⁷² To mělo být pro ženy zřejmě dostačující. Změna nastává až v březnu 1940.⁷³

Věková hranice pro vstup mužů byla 21 let. Mladší zájemci mohli vstupovat do tzv. Mládeže Národního souručenství, kde byla věková hranice stanovena v rozmezí 17 až 24 let. Členy Mládeže NS mohly být zároveň i dívky. Dále nesměli být přijati občané, kteří byli soudně trestáni pro činy nebo skutky spáchané z pohnutek nízkých a nečestných.⁷⁴

Každý člen Národního souručenství musel pochopitelně platit příspěvek, jehož výše byla odstupňována dle finančních poměrů dotyčného. Člen vydělávající ročně do 10 000 K⁷⁵, platil 5 K ročně, pokud se výdělek pohyboval mezi 10 000 až 15 000 K, byl poplatek 12 K, v případě 15 000 až 20 000 příspěvek 18 K a nad roční příjem 20 000 K se poplatek počítal z jedné promile ročních příjmů.⁷⁶ Sociálně slabým mohl

70 NA, f. Adolf HRUBÝ – neuspořádáno, Zápis ze schůze výboru Národního souručenství ze dne 24. 3. 1939.

71 NA, f. Národní souručenství, karton 21, sign. 301, Kronika NS, s. 81.

72 NA, f. Adolf HRUBÝ – neuspořádáno, Zápis ze schůze výboru NS ze dne 14. 4. 1939.

73 Tamtéž, brožura *Rok Národního souručenství*, 1940, s. 9.

74 Tamtéž, Pokyny pro náborovou akci členstva NS od A. Hrubého.

75 Od počátku roku 1939 změněno označení měny z Kč na pouhé K; stejné označení se zachovalo i po vzniku Protektorátu Čechy a Morava.

76 NA, f. Národní souručenství, karton 8, sign. 301, Návrh organizačního řádu NS.

být roční poplatek snížen na 1 K.⁷⁷ Příspěvek se měl platit v budoucích letech jedenkrát ročně během měsíců ledna až února. Později se výbor NS rozhodl platbu rozdělit: první polovina příspěvku se platila v lednu až únoru a druhá kdykoliv do 15. listopadu téhož roku.⁷⁸

Organizace Národního souručenství ovládla také tisk. Na schůzi výboru NS bylo vydáno usnesení, podle něhož byl tisk zavázán službou NS – každé noviny tak musely mít od 1. dubna 1939 v podtitulu označení „List Národního souručenství“.⁷⁹ Židé byli odstraněni z pracovních pozic v redakcích, vydavatelstvích a z dalších míst, týkajících se administrativní činnosti v novinách. Výbor NS také deníkům určil hlavní obsahové směrnice, tedy na jakou oblast zájmu se bude daný deník orientovat.⁸⁰ *Lidové noviny* byly zaměřené převážně na zahraniční záležitosti, *Národní politika* na věci programové a ideové, *Venkov* na zemědělskou problematiku, *Národní noviny* a *Národní listy* na průmysl a obchod, *České slovo* na otázky dělnické a *Lidové listy* na věci katolické.⁸¹ Do ženských časopisů nechtělo NS příliš zasahovat, avšak stejně jako další noviny a časopisy podléhaly kontrole. Samotné Národní souručenství vydávalo od června 1939 *Věstník NS*, v němž byly publikovány pokyny a informace o činnosti NS, provolání ke krajským a okresním vedoucím i vhodné pracovní náměty. *Věstník* byl podepsán vedoucí osobou NS. Podpis Adolfa Hrubého jako vedoucího se tak ve *Věstníku* objevil pouze v prvních dvou číslech 7. června 1939 a 14. června 1939 – tedy v době, kdy Hrubý tento post zastával.⁸²

Náborová akce do Národního souručenství

Náborová akce byla v prvních týdnech existence NS jejím nejdůležitějším úkolem. Emil Hácha hovořil již ve svém projevu 16. března 1939 o nutnosti naprostého sjednocení národa. Tento úkol začal Adolf Hrubý řešit okamžitě po ustanovení výboru NS. Hned 27. března 1939 měl proslov pro předsedy jmenovaných komisí NS, ve kterém zdůraznil, že vstup do NS není pouhým politickým záměrem, ale jakýsi „*projev národní manifestace*“.⁸³

Oficiálně byla náborová akce zahájena v neděli 2. dubna 1939 rozhlasovým projevem prezidenta Emila Háchy a provoláním výboru NS.⁸⁴ V projevu Hácha apeloval na občany, aby si dobře uvědomili dobové události, které jsou pro všechny mezníkem

77 NA, f. Národní souručenství, karton 8, sign. 301, Návrh organizačního řádu NS.

78 Tamtéž.

79 Tamtéž, karton 21, sign. 301, Kronika NS, s. 65.

80 GEBHART, Jan – KUKLÍK, Jan: *Počátky Národního souručenství*. ČČH, 1993, č. 3, s. 426.

81 NA, f. Národní souručenství, karton 21, sign. 301, Kronika NS, s. 65.

82 Tamtéž, karton 8, sign. 301, *Věstník NS* ze 7. 6. 1939, dále *Věstník NS* ze 14. 6. 1939.

83 NA, f. Adolf HRUBÝ – neuspořádáno, Projev Adolfa Hrubého na schůzi výboru Národního souručenství z 27. 3. 1939.

84 GEBHART, Jan – KUKLÍK, Jan: *Počátky Národního souručenství*. ČČH, 1993, č. 3, s. 427.

v českých dějinách, zanechali všeho, co je rozděluje a seskupili se do jednoho národního hnutí, protože rozštěpení národa by nepřineslo nic jiného, nežli jeho záhubu.⁸⁵ Podobně jako Adolf Hrubý v projevu z 24. března 1939, dává i Hácha jako vzor sjednocení národa Německa. Za výbor NS přednesl provolání Adolf Hrubý, který lidu vyložil, na jakých základech bude hnutí Národního souručenství vybudováno – tedy na národní pospolitosti, křesťanské morálce a sociální spravedlnosti.⁸⁶ V provolání také varoval proti podvrtné činnosti rozkolníků a tříštění sil národa, čímž měl zřejmě na mysli české fašisty.⁸⁷

Na schůzi 4. dubna 1939 se výbor NS zabýval konkrétními záležitostmi náborové akce. Adolf Hrubý navrhl dát této akci jméno „Plebiscitní řád“, s čímž však většina z členů nesouhlasila. Podle nich by tento název mohl budit v obyvatelstvu špatný dojem.⁸⁸ Poté vedoucí upozornil na nutnost vydat pro okresní a obecní úřady informační letáky s pokyny, jak mají při náborové akci postupovat. Dle slov předsedy propagační komise Oldřicha Suchého bude nutná široká informovanost českého lidu, proto navrhuje hovořit o náboru alespoň třikrát denně v rozhlase a vytvořit koncepci letáků, které by byly rozhozeny letadlem.⁸⁹ Členové výboru s předsedou Suchým souhlasili, přesto se však akce s prezentací letáků z letadla nepodařila uskutečnit.⁹⁰ Náborové letáky, formuláře i legitimace byly tištěny v tiskárnách Melantrich, Němec, Tempo, Čechie, Novina, v Akciových tiskárnách Národních listů a v Českých akciových tiskárnách na Karlově náměstí. Celkem mělo být vytištěno 2 240 000 přihlášek a 2 250 000 letáků, výdaje činily 304 000 K a tiskoviny měly být vyhotoveny nejdéle do dvou týdnů.⁹¹ V závěru schůze 4. dubna 1939 Hrubý zdůraznil, že při hovorech o náborové akci nesmí být na schůzi výboru a komisí žádný cizí člověk, pokud jeho přítomnost on sám neschválí. Na jedné z následujících schůzí – 14. dubna 1939 – Suchý oznamuje, že část letáků a plakátů je již vytištěna a náklad bude zvýšen na celkový počet tří milionů.⁹² Letáky byly tištěny ve dvou typech: všeobecné a dále letáky určené jednotlivým stavovským skupinám – učitelům, duchovenstvu, dělnictvu apod.

Pro větší propagaci Národního souručenství dal Adolf Hrubý také souhlas k ražbě 50 000 odznaků NS: jeden kus měl být prodáván za 2,50 K.⁹³ Cena se zřejmě o 50 haléřů snížila, protože v dobovém tisku byla avizována cena 2 K za kus.⁹⁴ Odznak ve tvaru erbovního štítu byl emailový, plocha štítu vyplněna červenou, bílou, modrou a černou barvou, ve středu nápis „N. S.“ a v horním okraji heslo „Vlasti zdar“.

85 Venkov, 4. 4. 1939. *Pro vnitřní sjednocení národa* (anonym).

86 Tamtéž.

87 GEBHART, Jan – KUKLÍK, Jan: *Počátky Národního souručenství*. ČČH, 1993, č. 3, s. 427–428.

88 NA, f. Adolf HRUBÝ – neuspořádáno, Zápis ze schůze výboru Národního souručenství ze dne 4. 4. 1939.

89 Tamtéž.

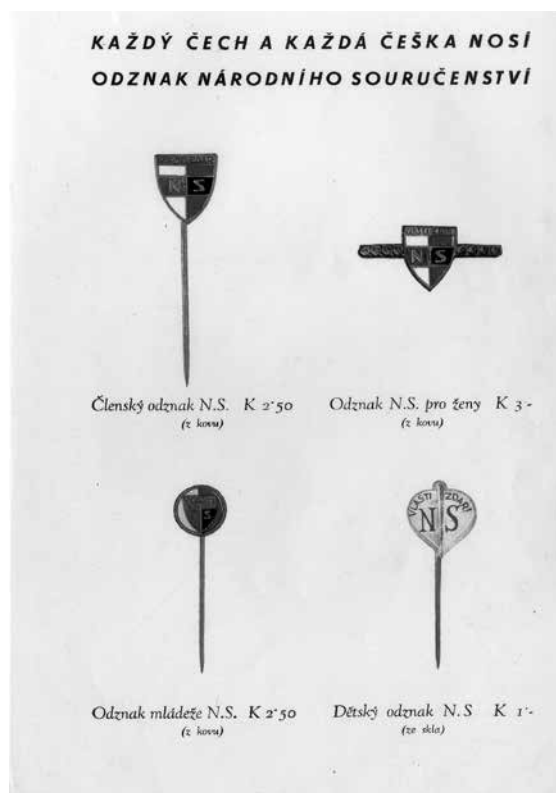
90 Tamtéž, Zápis ze schůze výboru Národního souručenství ze dne 14. 4. 1939.

91 Tamtéž.

92 Tamtéž.

93 Tamtéž.

94 Venkov, 19. 4. 1939, TNS, *Symbolika odznaků Národního souručenství*.

Ukázky odznaků organizace Národní souručenství.
(NA)

„Národ soběv hnutí NS“, „Co Čech, to člen NS“, „NS není strana, nýbrž národ“, „NS slouží jen českému národu“, „Všichni za jednoho a jeden za všechny v NS!“, „NS – jediná cesta pro náš národ“.

Těsně před zahájením přihlašovací akce do Národního souručenství se 21. dubna 1939 konala schůze výboru s krajskými a okresními vedoucími v zasedací síni bývalé poslanecké sněmovny. Přítomni byli také Emil Hácha, Josef Kliment i Jiří Havelka. Prezident přednesl vlasteneckou řeč, ve které zdůraznil, že hlavním cílem je:

„Dokázati, že český národ dosud roztržštěný podle skupin a směrů, zůstává stále národem, který má své dějinné poslání a má také úplné právo na vlastní život. My, dnešní lidé, jsme budoucnosti národa povinni tento důkaz podat, neboť jinak by mohly naše příští generace právem a trpce na nás žalovat, že jsme nesplnili úkol, který nám doba ukládala.“⁹⁸

Tvar erbovního štítu měl nést symbol „mužné síly, osobní statečnosti a zodpovědnosti.“⁹⁵ Později existovaly celkem čtyři typy odznaků NS: již zmíněný členský odznak NS pro muže, odznak pro ženy, odznak pro mládež NS a dokonce bylo možné zakoupit i skleněný odznak pro děti, který byl prodáván za 1 K.⁹⁶ Národní souručenství nabízelo svým příznivcům ke koupi i další propagační předměty jako nálepky s emblémem NS, stolní vlajku s odznakem NS, těžítka nebo 16 cm vysokou sošku „Matka vlast“ se štítem NS od sochaře Josefa Znoje.⁹⁷

Během dubna 1939 probíhala reklamní kampaň NS také v novinách, kde byly otištěny agitační plakáty. Na stránkách dobového tisku se objevovala i různá propagační hesla. Například na stránkách *Lidových novin* se tak čtenáři mohli setkat s hesly jako:

„Celek vše, osobnost nic v NS“;

„Svornost v NS zachrání národ“;

95 Venkov, 19. 4. 1939, TNS, Symbolika odznaků Národního souručenství.

96 NA, f. Národní souručenství, karton 8, sign. 301, Propagační předměty NS.

97 Tamtéž.

98 *Lidové noviny*, 22. 4. 1939, *Beze zbytku do posledního muže* (Ks).

Z projevu je cítit atmosféra doby. Jak by se vyvíjel osud českého obyvatelstva v proktorátu, jestliže by se nábor setkal s naprostým neúspěchem? Tuto otázku si zřejmě položila většina členů výboru Národního souručenství i dalších lidí, kteří stáli u zrodu organizace. Nejednen z těchto představitelů tak musel prožívat obrovské chvíle napětí. Také Adolf Hrubý, jehož projev bezprostředně následoval, mimo jiné vyzýval k jednotě: „*Dnes největší moudrostí je síla, která se nemůže projevit v síle jedinice, ale v síle celku. Vedle sjednoceného národa německého musí zde být jednotný národ český – se kterým se počítá a jedná.*“⁹⁹

Samotná přihlašovací náborová akce trvala od neděle 23. dubna 1939 od osmé hodiny ranní do šesté hodiny večerní neděle 1. května 1939.¹⁰⁰ V denním tisku byly pravidelně zveřejňovány pokyny, jak se mají zájemci přihlásit. Odpovědnými za úspěšné provedení náborové akce byli okresní a krajsí vedoucí NS. Přihlášky měly být doručeny k rukám starostů obcí nebo okresních vedoucích do 19. dubna 1939 a během následujícího dne museli okresní vedoucí zkontrolovat, zdali je přihlášek dostatek a vše připraveno k vylepení plakátů.¹⁰¹ Okresním vedoucím se mělo posílat o 10 až 15 % více tzv. zálohových přihlášek.¹⁰² Pro samotný nábor byly ustanoveny tzv. náborové skupiny. Dle pokynů A. Hrubého mělo jít o skupiny v počtu pět až dvacet osob, složených ze zástupců osvětových, tělovýchovných a kulturních organizací, učitelů, hasičů a dalších veřejných činitelů.¹⁰³ Od 23. dubna 1939 doručovaly náborové skupiny přihlášky kandidátům vhodným pro vstup do Národního souručenství přímo do domu, zároveň zájemci mohli vyplnit formuláře i v tzv. informační kanceláři.¹⁰⁴ Informační kancelář, jak z názvu vyplývá, sloužila k zodpovězení dotazů zájemců. Lidé se sem mohli obracet v případě nejasností či problémů souvisejících s nábořem. Informační kanceláře byly zřizovány na obecním úřadě, pokud byl v dané obci nedostatek místností, mohly se využít i sekretariáty bývalých stran SNJ a NSP.¹⁰⁵ V Praze se poskytovaly informace k náboru ve všech místnostech, kde byla vyvěšena tabulka „Národní souručenství“; patřily mezi ně i různé kavárny nebo restaurace.¹⁰⁶

O týden později – 1. května 1939 – chodili členové náborových skupin opět po domích a vybírali zpět vyplněné formuláře. Pokud by se někdo z vhodných kandidátů za člena NS přihlásil až po tomto vyhlášeném náboru, mohl být přijat, měl však projít tříměsíční čekací lhůtou a až poté se rozhodovalo o jeho členství.¹⁰⁷ Každému muži,

99 *Lidové noviny*, 22. 4. 1939, *Beze zbytku do posledního muže* (Ks).

100 NA, f. Adolf HRUBÝ – neuspořádáno, Pokyny pro náborovou akci členstva N. S. od Adolfa Hrubého.

101 *Venkov*, 19. 4. 1939, *Nábor do Národního souručenství* (R. K.).

102 NA, f. Adolf HRUBÝ – neuspořádáno, Pokyny pro náborovou akci členstva N. S. od Adolfa Hrubého.

103 Tamtéž.

104 *Venkov*, 19. 4. 1939, *Nábor do Národního souručenství* (R. K.).

105 NA, f. Adolf HRUBÝ – neuspořádáno, Pokyny pro náborovou akci členstva N. S. od Adolfa Hrubého

106 TNS, *Venkov*, 25. 4. 1939, *Všem Čechům ve Velké Praze*.

107 NA, f. Národní souručenství, karton 21, sign. 301, Kronika NS, s. 130.

který odevzdal vyplněnou přihlášku, bylo vydáno potvrzení o převzetí. Pokud náborová komise nezastihla dotyčného doma, mohl po celý týden odevzdat svou přihlášku v informační kanceláři. Po skončení náboru měl být v každé obci zapálen oheň a uspořádána oslava s českou hymnou.¹⁰⁸

Samotné přihlášky obsahovaly tři stejné části, v nichž se vyplňovalo jméno, příjmení, datum narození, doporučen / nedoporučen, přihláškové číslo a pořadové číslo přihlášky, při čemž se tato dvě čísla musela shodovat.¹⁰⁹ Na každé přihlášce do NS bylo vytištěno prohlášení, které každý nově vstupující člen potvrdil svým podpisem:

*„Hlásím se za člena Národního souručenství a prohlašuji na svou čest, že vstupuji do Národního souručenství po zralé úvaze a v přesvědčení, že jen bratrským semknutím všech Čechů dobré vůle je možno zachrániti naši národní svébytnost. Prohlašuji dále na svou čest, že nebudu tuto jednotu národa ničím rušiti.“*¹¹⁰

Adolf Hrubý ve svých pokynech pro nábor členstva dále popisuje, jak se má se třemi částmi přihlášky nakládat. První exemplář si ponechal místní vedoucí, zbylé dvě zaslal okresnímu vedoucímu, který s konečnou platností zkontroloval, zdali se jedná o vhodného člena do Národního souručenství. Okresní vedoucí si nechal druhou část formuláře, aby poslední poslal na krajské vedení, odkud tuto přihlášku poslali přímo výboru NS do Prahy. O celém průběhu náborové akce byl výbor NS informován telefonickou či telegrafickou cestou.

V řadě venkovských obcí se lidé do NS přihlásili hned v prvních dnech náboru, proto mohl tisk již během náborového týdne přinášet průběžné výsledky. Noviny informovaly, že v řadě míst zaznamenala organizace NS až stoprocentní úspěch. Sám prezident Hácha podepsal přihlášku do NS ve středu 26. dubna 1939 v přítomnosti Adolfa Hrubého.¹¹¹ V mnoha okresech se stalo, že počet přihlášek přestoupil hranici 100 %. Důvodem byl fakt, že seznamy mužů oprávněných ke členství v NS se pořizovaly na podkladě posledních voličských seznamů, kde nebyli zapsáni vojáci a četnictvo, kteří však mohli vstupovat do NS. Počet vstupujících se také zvýšil vlivem českých imigrantů ze Sudet, Slovenska a Podkarpatské Rusi.¹¹²

Po skončení náboru byl zveřejněn celkový výsledek náborové akce na území protektorátu. Výsledky z různých zdrojů se mírně rozcházejí. Autoři Gebhart a Kuklík uvádějí v článku *Počátky Národního souručenství v Českém časopise historickém* (ČČH) a v knize *Velké dějiny zemí Koruny české XV.a 1938–1945*, že dle Tiskové služby NS ze dne 3. května 1939 činil výsledek pro Čechy 99,2 %, pro Moravu 98,4 % a celkově 98,4 % přihlášených.¹¹³ V novinách *Venkov* ze 4. května 1939 se píše, že pro podání členské přihlášky bylo oprávněno celkem 2 133 427 osob a do organizace jich vstoupilo

108 *Venkov*, 19. 4. 1939, *Nábor do Národního souručenství* (R. K.).

109 TNS, *Lidové noviny*, 22. 4. 1939, *Každý do Národního souručenství*.

110 Tamtéž.

111 ČTK, A-Zet, 27. 4. 1939, *Do Národního souručenství. Presidentova přihláška*.

112 NA, f. Národní souručenství, karton 21, sign. 301, Kronika NS, s. 128.

113 GEBHART, Jan – KUKLÍK, Jan: *Počátky Národního souručenství*. ČČH, 1993, č. 3, s. 428; GEBHART, Jan – KUKLÍK, Jan: *Velké dějiny zemí Koruny české XV.a 1938–1945*, s. 217.

Oblastní rozdělení Národního souručenství.
(Periodikum Večer z 28. dubna 1939)

2 079 185: v Čechách 1 416 658 a na Moravě 662 527, což procentuálně činí pro Čechy 96,9 %, pro Moravu 98,5 % a celkově 97,4 %.¹¹⁴ Úhrnný počet 2 079 185 přihlášených mužů uvádí také Leoš Nikrmajer v publikaci *Činnost a vývoj Národního souručenství v Českých Budějovicích v letech 1939–1942*¹¹⁵ i Tomáš Pasák v článku *Vznik Národního souručenství*.¹¹⁶ V brožůře vydané organizací NS k prvnímu výročí své existence však Propagační komise NS uvádí počet přihlášených o něco vyšší – 2 094 235.¹¹⁷ Adolf Hrubý v proslovu na schůzi výboru NS shledává, že celkový výsledek je „přes 99 %“.¹¹⁸ Lze tedy konstatovat, že do organizace Národního souručenství vstoupilo téměř 100 % českých mužů starších 21 let. K těmto konečným výsledkům promluvil vedoucí Adolf Hrubý v dopolední schůzi výboru NS dne 4. května 1939, kde uvedl, že nábor „skončil nad očekávání dobře, skoro lépe, než můžeme potřebovat.“¹¹⁹

114 Venkov, č. 103, r. 34, 4. 5. 1939, s. 1. Důkaz národní kázně Čechů. 2 080 00 mužů v Národním souručenství (anonym).

115 NIKRMAJER, Leoš: *Činnost a vývoj Národního souručenství v Českých Budějovicích v letech 1939–1942*. Jihočeské muzeum, České Budějovice 2006, s. 16.

116 PASÁK, Tomáš: *Vznik Národního souručenství. Dějiny a současnost*, 1969, č. 7, s. 40.

117 NA, f. Adolf HRUBÝ – neuspořádáno, brožura *Rok Národního souručenství*, 1940, s. 22.

118 Tamtéž, Zápis ze schůze výboru Národního souručenství ze dne 4. 5. 1939.

119 Tamtéž.

Dále podotkl, že ve střední Evropě v posledních letech takového úspěchu nebylo. Výsledek byl jistě ohromující a pro členy výboru NS zřejmě nečekaný. Otázkou však zůstává, do jaké míry šlo skutečně o spontánní reakci českého vlastenectví, a do jaké míry o obavy z možných důsledků v případě nevstoupení. Během několika týdnů po březnových událostech lidé denně slyšali i četli v médiích o důležitosti národního sjednocení, což každý vlastenec přivítal. Zároveň však zazněla i kritika těch, kteří by do nového hnutí nevstoupili: „Kdo by zaváhal a se rozmýšlel, staví se mimo národní svazek a je nutno dle toho s ním jednatí,¹²⁰“ nechal se slyšet Hrubý.

V den přihlašovacího náboru vyšel v tisku článek „*Přece je třeba koncentračních táborů. Ostře proti národním rozkolníkům*“. Byl primárně zaměřen proti českým fašistům, kteří nepřestávali na NS útočit, avšak v pohnuté době si člověk zřejmě nemohl být jist ničím. Článek zveřejnil projev A. Hrubého, v němž uvádí, že pro jednotu národa je nutné použít i ty nejostřejší prostředky, aby byly potlačeny rozvrtné skupiny, které nemají pochopení a nepracují pro národní soustředění.¹²¹ Obavy občanů se mohly ještě znásobit, když se dočetli, že bude vedena evidence mužů, kteří do NS nevstoupí. V dobovém tisku se k této záležitosti psalo:

„Zároveň se shromážděnými přihláškami bude odevzdán místnímu zmocněnci také seznam těch, kteří odepřeli se přihlásiti do Národního souručenství. Tento seznam bude obsahovati jméno, příjmení a zaměstnání osoby, jež se nepřihlašuje.“¹²²

Při hodnocení výsledků s takto vysokým procentem přihlášených do organizace NS by se proto mělo přihlížet i k těmto okolnostem.

Výsledek náboru povzbudil Adolfa Hrubého natolik, že podává na schůzi návrh, zda by nebylo vhodné založit kartotéku členů NS také pro Čechy na Slovensku a v Sudetech, popřípadě by mohli být sdružováni všichni Češi žijící v zahraničí. Podotýká, že dostal řadu dopisů od Čechů z USA, Německa i Itálie, kteří by se do Národního souručenství také rádi přihlásili. Člen výboru NS Jiří Kameníček však namítá, že by Sudety vynechal. Obává se, aby na území Sudet, vzhledem k „jiným tlakům“, nebyl výsledek náboru jen 30 %, a poté by se mohlo snadno stát, že by se historická pravda o tom, že české země ztratily 800 000 Čechů z pohraničí, zkrusila na pouhých 20 000.¹²³

Adolf Hrubý se tedy rozhodl, že bude alespoň u prezidenta Háchy žádat pro Čechy v Sudetech oficiálního zástupce, podobně jako to mají Němci v protektorátu. Ani tentokrát se nesetkal s pochopením ostatních členů. Tento návrh svědčí o jisté iluzornosti Adolfa Hrubého, který zřejmě skutečně věřil v rovnocenný vztah Čechů s Němci v rámci nového státního uspořádání.

120 GEBHART, Jan – KUKLÍK, Jan: *Počátky Národního souručenství*. ČČH, 1993, č. 3, s. 428.

121 Venkov, 23. 4. 1939, *Přece je třeba koncentračních táborů. Ostře proti národním rozkolníkům* (anonym).

122 Venkov, 19. 4. 1939, *Nábor do Národního souručenství* (R. K.).

123 NA, f. Adolf HRUBÝ – neuspořádáno, Zápis ze schůze výboru Národního souručenství ze dne 4. 5. 1939.

Problematika sdružování Čechů, žijících v cizině, do NS se nadále neřešila. Na pořad se dostala až na schůzi 16. května 1939. Hrubý hovořil o této záležitosti s Háchou, který mu předložil dopis z redakce *Newyorských listů*, periodika vydávaného českými krajany ve Spojených státech amerických. Naléhali zde, aby byla organizace Národního souručenství ustanovena i pro Čechy z USA. Členové výboru NS se však shodli, že vzhledem ke vztahům USA a Říše by se NS jen velice nerado nechalo zatáhnout do problémů s Německem.¹²⁴ Zástupce vedoucího Josef Nebeský i většina členů se shodli, že krajané v zahraničí by se měli i nadále organizovat při Národní radě české.¹²⁵ Předseda Hrubý uzavřel debatu s tím, že se ještě téhož dne setká s ministrem školství a národní osvěty Janem Kaprasem, aby s ním prodiskutoval, zda by nebylo možné dosadit do Národní rady alespoň zástupce z Národního souručenství.¹²⁶ Na následující schůzi výboru NS dne 17. května 1939 informoval Hrubý, že ministr Kapras proti jeho návrhu neměl žádné námítky. Na problematiku Čechů, žijících v zahraničí, a na jejich vstup do NS, Hrubý opět upozorňuje při plenární schůzi 25. května 1939, kde oznamuje, že se o situaci pokusí promluvit s vládou. Organizace Národního souručenství však působila po celou dobu předsednictví Adolfa Hrubého pouze v rámci Protektorátu Čechy a Morava.

Bez zajímavosti není skutečnost, že se v Národním souručenství mohli organizovat muži i z ostatních slovanských národů, kteří byli občany Protektorátu Čechy a Morava. Na území protektorátu pobývali zejména Ukrajinci, Jugoslávci a Bulhaři; většina z těchto cizinců údajně do hnutí NS vstoupila.¹²⁷

Mládež Národního souručenství

O vytvoření organizace mladých lidí pod záštitou Národního souručenství výbor NS uvažoval již od počátku svého vzniku.¹²⁸ Mládež, tedy chlapci i dívky ve věku 17 až 24 let, se měla v rámci NS uplatňovat zvláště v oboru národní kultury, sportu a v sociální práci.¹²⁹ Pro mladé lidi byl založen i sňatkový fond zvaný „Mladí sobě“, vycházel týdeník *List mladých*. Národní souručenství mělo mezi mládeží plnit zvláště úkol

124 NA, f. Adolf HRUBÝ – neuspořádáno, Zápis ze schůze výboru Národního souručenství ze dne 16. 5. 1939.

Ačkoliv USA vyhlásilo v roce 1935 neutralitu, stáhlo z Berlína svého vyslance. Šlo o bezprostřední reakci na protizidovský pogrom zv. Křišťálová noc z 9. na 10. listopad 1938, kdy Američané odsoudili německý antisemitismus; prezident Roosevelt také Hitlera ve svých projevech často kritizoval a napadal.

125 Národní rada česká byla svépomocnou institucí založenou již v roce 1900. V zahraničí měla pečovat o zájmy české menšiny po stránce hospodářské, kulturní i společenské.

126 NA, f. Adolf HRUBÝ – neuspořádáno, Zápis ze schůze výboru Národního souručenství ze dne 16. 5. 1939.

127 NA, f. Národní souručenství, karton 21, sign. 301, Kronika NS, s. 128.

128 NA, f. Adolf HRUBÝ – neuspořádáno, brožura *Rok národního souručenství*, s. 25.

129 Tamtéž, s. 6.

politicky výchovný.¹³⁰ Výbor NS do budoucna počítal s tím, že vedoucí činitelé budou napříště vybíráni z těch, kteří prošli výchovou v Mládeži NS.¹³¹

Na schůzi výboru NS dne 4. května 1939 hovořil Hrubý mimo jiné o organizační síti pro mládež NS. Vznikaly totiž určité rozpory mezi mládeží a samotným vedením hnutí. Mládež si chtěla vést svou organizaci samostatně, s vlastními krajskými, okresními a místními vedoucími, kteří by nebyli závislí na místních, okresních a krajských vedoucích NS. To však Hrubý zamítl, upozornil mládež, že může být organizována pouze v rámci NS, což mělo znamenat, že Mládež NS bude mít své místní, okresní a krajské organizátory (náčelníky), kteří však budou všechny své návrhy předkládat místním, okresním či krajským vedoucím NS.¹³² Adolf Hrubý své stanovisko obhazuje s tím, že mládež bude mít pod přímým vedením NS větší možnost zapojit se do politického života. Přestože člen výboru Vladimír Grégr prosazoval pro Mládež NS větší samostatnost, ostatní členové vyjádřili podporu Adolfu Hrubému. Hlavní dohled, výchova a ostatní dozorčí správa byla tak svěřena komisi pro mládež při výboru NS.¹³³

Krom nábory pro české muže starší 21 let byl uskutečněn i nábor do Mládeže Národního souručenství, který se konal 21. až 29. května 1939. O nábory mládeže jednal výbor na schůzi 17. května 1939, kde zaznělo upozornění, že pro nedostatek času nebyly natištěny agitační plakáty, ale že bude využit tisk a rozhlas.¹³⁴ Adolf Hrubý proto v této záležitosti několikrát promluvil do rozhlasu. Podle slov Vladimíra Grégra neočekával výbor NS stejný procentuální úspěch jako v případě předchozího nábory.¹³⁵ Obavy však byly zbytečné. Do Mládeže NS se přihlásilo na 530 000 dívek a chlapců ve věku 17 až 24 let, což činilo 98,8 % všech mladých českých lidí.¹³⁶ Alespoň tak to uvádí brožura *Rok národního souručenství*. Toto číslo se opět rozchází s procentuálním vyjádřením uvedeným v článku *Počátky Národního souručenství*, kde autoři Gebhart a Kuklík uvádějí číslo 97,79 %¹³⁷

Němci a organizace Národní souručenství

Organizace Národního souručenství se nacházela vůči Němcům a českému národu ve velmi složité pozici. Na jednu stranu mělo jít o hnutí sdružující český lid, na stranu druhou muselo vykazovat loajalitu vůči okupantům. Alespoň v počáteční etapě

130 NA, f. Adolf Hrubý – neuspořádáno, Zápisy ze schůzí výboru Národního souručenství ze dne 6. 4. 1939.

131 TNS, *Lidové noviny*, 19. 4. 1939, Češi mimo protektorát.

132 NA, f. Adolf HRUBÝ – neuspořádáno, Zápisy ze schůzí výboru Národního souručenství ze dne 4. 5. 1939.

133 GEBHART, Jan – KUKLÍK, Jan: *Počátky Národního souručenství*. ČČH, 1993, č. 3, s. 431.

134 NA, f. Adolf HRUBÝ – neuspořádáno, Zápisy ze schůzí výboru Národního souručenství ze dne 17. 5. 1939.

135 Tamtéž.

136 Tamtéž, brožura *Rok národního souručenství*, s. 26.

137 GEBHART, Jan – KUKLÍK, Jan: *Počátky Národního souručenství*. ČČH, 1993, č. 3, s. 431.

své existence se NS v prvé řadě snažilo zdůrazňovat sílu českého vlastenectví, aby tímto potlačilo germanizační vlivy okupantů a jejich příznivců. Samotný výbor NS však nebyl po ideové stránce jednotný – stáli zde vedle sebe jak členové odboje, tak horliví vyznavači fašismu.

Většina veřejnosti doufala, že vzhledem k personálnímu složení výboru NS, kde byla zastoupena značná část bývalých členů demokratických politických stran, bude využito alespoň zbytku možností, které nabízel autonomní statut protektorátu, k prosazení českých národních zájmů.¹³⁸ V podobném duchu proběhl i úvod projevu prezidenta Háchy k čerstvě jmenovanému výboru NS z 23. března 1939, kde se vracel ke své cestě do Berlína a vyslovil úvahu, že jeho podpis vedl ke zmírnění Hitlerova výnosu z 16. března 1939, a kdy českému národu zůstala „možnost národního bytí a budoucího našeho národního rozvoje.“¹³⁹

Samotní Němci nehleděli na snahy českého lidu upevňovat vlastenectví s přílišným nadšením. Svědčí o tom vyjádření státního sekretáře říšského ministerstva vnitra W. Stuckarta, který se na poradě státních sekretářů a organizací Protektorátu Čechy a Morava 25. března 1939 mimo jiné vyjádřil: „*Neexistuje zájem na sjednocení českého obyvatelstva v jednotné straně a v žádném případě nebudou takového snahy podporovány.*“¹⁴⁰ Zároveň ale okupanti vyjadřovali i určitou podporu vznikajícímu NS jako novému orgánu na autoritativních základech.¹⁴¹ Dobový názor na vztah Němců a Národního souručenství vyjádřil i jeden z krajských funkcionářů NS, novinář Jaroslav Jelínek: „*Všem nám bylo hned jasno, že hlavním a vlastním úkolem Národního souručenství je obehnat národ nepropustnou zdí tak, aby do jeho organismu nepronikl jed nacismu[...]*“¹⁴²

Prvním rozporům mezi vlasteneckými zájmy českého národa a vyjadřováním loajality Německu musel čelit výbor NS hned při náborové akci. Agitace pro přihlášení do Národního souručenství se snažila vyzdvihnout vlastenecké hledisko a prvky stmelení národa, zatímco loajalitu k Němcům se pokoušela upozadovat. Vztah okupační moci vůči NS se poněkud změnil po úspěšné náborové akci NS. Po prvním dni náboru zhodnotil německý tisk *Der Angriff* a *Berlínské listy* průběžné výsledky jako úspěch prezidenta Háchy.¹⁴³ *Völkischer Beobachter* se měl ke konečným výsledkům vyjádřit s tím, že NS by se v budoucnu mělo stát partnerem v česko-německých jednáních a zároveň nést zodpovědnost za česko-německé vztahy v protektorátu.¹⁴⁴ Jakási nevůle z německé strany byla zřejmá z vyjádření německého listu *Frankfurt Zeitung*, kde měli komentovat výsledek náboru jako „*úspěch zřejmě příliš velký, než aby mohl*

138 GEBHART, Jan – KUKLÍK, Jan: *Počátky Národního souručenství*. ČČH, 1993, č. 3, s. 423

139 ČTK, *Venkov*, 23. 3. 1939, *Presidentův projev k výboru Národního souručenství. Není doba k diskusi, nýbrž pro činy a práci*.

140 GEBHART, Jan – KUKLÍK, Jan: *Velké dějiny země Koruny české XV.a 1938–1945*, s. 219.

141 NIKRMAJER, Leoš: *Činnost a vývoj Národního souručenství v Českých Budějovicích 1939–1942*, s. 9.

142 GEBHART, Jan – KUKLÍK, Jan: *Počátky Národního souručenství*. ČČH, 1993, č. 3, s. 423.

143 NA, f. Národní souručenství, karton 21, sign. 301, *Kronika NS*, s. 128.

144 Tamtéž, s. 129.

presvědčit.¹⁴⁵ Také v deníku *Der Neue Tag* zpochybnili úspěšný nábor NS. Byl zde uveřejněn článek pod názvem *Falešný patos*, kde kritizují Národní souručenství, že si osobuje právo nepovažovat za rozumného toho Čecha, který by snad protestoval proti tomu, když „byl bez svého vědomí, třeba domovníkem nebo starostou“ zapsán do členské listiny NS.¹⁴⁶ *Der Neue Tag* dále píše, že se NS snaží vyvolat mezi českými lidmi určité „bojovnícké poslání“, místo aby lid nechalo věnovat se práci a výchově dětí.¹⁴⁷ Proti článku se postavil redaktor *Venkov* Rostislav Korčák. Odmítl názor, že by bylo s přihláškami nějakým způsobem manipulováno, protože jsou vlastnoručně podepisovány. Na druhou část článku z *Der Neue Tag* reagoval Korčák slovy, že český lid si chce „svou národnost ponechat a národně se vyžít“, nejen se starat o holou existenci a práci, což má být přece zaručeno „čestným slovem Vůdce německého národa.“¹⁴⁸

O změně vztahu Němců k NS po náborové akci informoval ve své zprávě pro exil i jeden z aktérů ilegální organizace Politické ústředí, redaktor Antonín Pešl: „Zatímco zpočátku Němci Národní souručenství podporovali, obrátili se nyní proti.“ Situaci zdůvodňuje tím, že i ve městech s početnou německou menšinou jako Brno, Olomouc, Jihlava, Ostrava a České Budějovice „ukázala se tato města jako města s velkou většinou českou.“¹⁴⁹

Po náboru a reakcích v německém tisku se členové výboru NS shodli, že nyní bude nutné střežit rozsah práv, která byla zajištěna, a dohlížet, aby docházelo k pokojnému soužití českého a německého národa.¹⁵⁰ O vztahu Čechů a Němců se vedoucí NS vyjádřil slovy sebevědomého českého vlastence: „Vzijme se nejlépe do nových poměrů a přesvědčíme německý národ o tom, že ve svém nacionalismu nejsme za jeho nacionalismem o nic pozadu, a že tudíž náš nacionalismus je stejně oprávněný jako německý.“¹⁵¹

O poněkud vypjatějším vztahu mezi Čechy a Němci po náborové akci Národního souručenství svědčí téma schůze výboru ze 4. května 1939. Předseda Hrubý uvádí, že po celém území protektorátu se objevují incidenty mezi Čechy a Němci, což komentuje odvážnými slovy: „Je to spontánní projev obnoveného sebevědomí Čechů. Toto sebevědomí je správné, nesmí ho však být tolik, aby vyvolávalo incidenty.“¹⁵² Dále však pokračuje, že on sám i celý výbor NS chce mít „korektní poměr k německým úřadům“, proto navrhuje zřídit sekretariáty zaměřené na česko-německou problematiku.¹⁵³ Hrubého podpořil František Sekyra, který byl pro zřízení komise složené ze tří členů NS

145 GEBHART, Jan – KUKLÍK, Jan: *Počátky Národního souručenství*. ČČH, 1993, č. 3, s. 430.

146 KORČÁK, Rostislav: *Falešný pathos? Na okraj úvodníku „Der Neue Tag“*. *Venkov*, 16. 5. 1939.

147 Tamtéž.

148 Tamtéž.

149 GEBHART, Jan – KUKLÍK, Jan: *Počátky Národního souručenství*. ČČH, 1993, č. 3, s. 429.

150 NA, f. Národní souručenství, karton 21, sign. 301, Kronika NS, s. 175.

151 Tamtéž, s. 176.

152 NA, f. Adolf HRUBÝ – neuspořádáno, Zápis ze schůze výboru Národního souručenství ze dne 4. 5. 1939.

153 Tamtéž.

a tří představitelů NSDAP. Tyto návrhy jsou ponechány bez větší odezvy, pouze Ferdinand Macalík upozorňuje, že 5. května 1939 bude zasedat komise NS pro styk s NSDAP, kde se chystají tyto záležitosti vyřizovat.

Po úspěšném náboru se ve výboru zvedla vlna diskuzí o vymezení politického programu Národního souručenství. Debaty byly spojené se jmenováním nové vlády Aloise Eliáše dne 27. dubna 1939, od níž si členové slibovali nové kompetence výboru NS. Nový program NS zahrnoval i vztahy mezi Čechy a okupanty. Na schůzi 17. května 1939 řešili přítomní vztah Národního souručenství s nacistickou stranou. Ferdinand Macalík, člen komise pro styk s NSDAP, referoval o svém setkání s K. H. Frankem. Státní sekretář Frank činnost NS velice bedlivě sledoval a důsledně vyžadoval předkládání jednotlivých programových návrhů NS, aby se k nim autoritativně vyjadřoval.¹⁵⁴ Frank zřejmě Macalíkovi nabídl, že by NSDAP mohla případně do organizace NS zasáhnout. To Macalík s díky odmítl. Zároveň se před Frankem vyslovil, že členové výboru NS by byli vděční za jeho rady a zkušenosti s organizací NSDAP, aby je mohli aplikovat v podmínkách NS.¹⁵⁵ K. H. Frank tedy F. Macalíkovi slíbil zprostředkovat výboru NS styk s krajským vedoucím NSDAP Konstantinem Hössem. Macalík vyzval členy výboru NS, ať se snaží o bližší spolupráci s NSDAP a žádá, aby se na členy výboru, kteří se takto s Němci stýkají, nepohlíželo jako na agenty gestapa. Z Macalíkovy výzvy je tak možné částečně vytušit převládající atmosféru ve výboru NS, která loajalitě a proněmeckým postojům zřejmě příliš nakloněna nebyla.

Vzrůstajícímu vlivu nacismu v NS se snažil zabránit bývalý agrárník Oldřich Suchý, který na Macalíkova slova namítá, že by „*prohlubování vztahů mezi NS a NSDAP*“ mělo být oboustranné a česká strana by neměla za německou „*dolézat*“.¹⁵⁶ Macalík reaguje na slova Suchého s tím, že by se mělo dbát na formu. Jako příklad uvádí prezidenta Háchu, který poté, co do Prahy přijel říšský protektor Konstantin von Neurath, k němu vykonal oficiální návštěvu. Neurath mu posléze návštěvu oplatil. Stejně tak by měl dle Macalíka jednat i Adolf Hrubý, tedy jako předseda výboru NS navštívit krajského vedoucího NSDAP Konstantina Hösse nebo náměstka pražského primátora Josefa Pfitznera. Oldřich Suchý opět oponuje tím, že by měl Adolf Hrubý vyčkat, až ho představitel z NSDAP navštíví jako první. Sám Hrubý se k této debatě, dle zápisu nevyjádřil, ačkoliv měl být na schůzi přítomen.

Vedení Národního souručenství doufalo ve zlepšení svého postavení po jmenování nového sedmdesátičlenného výboru dne 17. května 1939. Takzvané „období druhé etapy“ činnosti NS, jak se v tisku psalo, bylo spojené se zesílenými projevy loajality vůči Říši. Také personální složení výboru se změnilo ve prospěch pravicových extrémistů na úkor demokraticky smýšlejících členů.

Dokladem určitého obratu jsou i projevy Adolfa Hrubého, ve kterých lze pozorovat prvky aktivismu vůči okupantům. Na plenární schůzi 23. května 1939 měl Hrubý

154 GEBHART, Jan – KUKLÍK, Jan: *Počátky Národního souručenství*. ČČH, 1993, č. 3, s. 435.

155 NA, f. Adolf HRUBÝ – neuspořádáno, Zápis ze schůze výboru Národního souručenství ze dne 17. 5. 1939.

156 Tamtéž.

úvodní proslov, ve kterém hovořil (krom části o výsledcích náboru, jež dokazuje „opravdové sjednocení národa“) také o vztahu k Německu:

„Nevídím v přítomné době nebezpečí mimo nás, ale uvnitř našeho národa. Jsem přesvědčen, že bude i německému národu záležet na tom, aby vedle něho žil národ vyrovnaný a loyální, který nedá se za žádných okolností strhnouti k nepředloženostem. S chladnou myslí musíme uvažovati příčiny našeho nynějšího stavu a hledati prostředky k lepší budoucnosti.“¹⁵⁷ O loajalitě k Německu hovoří Hrubý také v dalších projevech: „Říše buduje nejenom Novou Evropu a zároveň nový společenský řád, a naši povinností jako malého národa jest, abychom se rychle přizpůsobili, sledovali pozorně celé houževnaté úsilí a dovedli se z něho učit jako naši předkové. Nejde jen o trpné přijímání zásahů, ale jest třeba, abychom sami přetvářeli a přizpůsobovali vzory německé, nikoliv abychom k tomu byli nuceni, ale sami iniciativně vyšli vstříc požadavkům Říše, neboť jedině tak si můžeme získati její důvěru.“¹⁵⁸

Po svém jmenování vydal druhý výbor Národního souručenství letáky pro obyvatelstvo, ve kterých poučuje o zřízení Protektorátu Čechy a Morava a podává instrukce, jak si počínat při styku s německými okupačními úřady. Upozorňuje, že Češi musí počítat s dvojkolejností státní správy: s autonomními úřady protektorátu a s říšskými orgány. O této letákové akci se *Venkov* zmiňuje jako o dobrém počínu výboru NS, kterým se přispěje ke klidnému vyřizování sporných otázek.¹⁵⁹ Letáky mimo jiné obyvatelstvo vyzývají: „Býti ukázněným občanem Protektorátu je dnes národní povinností každého Čecha. O možnost klidného života se musí ve svém okolí vynasnažiti každý sám. Všechno třeba se přičiňovat o navázání styků s představiteli místních Němců a pokusit se o dohovor ve vztyčných otázkách.“¹⁶⁰ Intenzivnější aktivistické tendence druhého výboru NS souvisejí vedle personálních změn zřejmě i s určitým tlakem ze strany Němců. Svědčí o tom i článek uveřejněný v listu *A-Zet*. Uvádí, že mnohým z německých pozorovatelů se zdá, že někteří členové výboru NS užívají slov, která „mohou podněcovat přání po nenávratném politickém stavu.“¹⁶¹

Poslední schůze, kde promluvil Adolf Hrubý jako vedoucí Národního souručenství, byla svolána na 9. června 1939. Projednávala se záležitost, která se stala v Kladně v noci z 8. na 9. června 1939,¹⁶² při níž byl zastřelen německý policista. Vyšetřovatelé došli k závěru, že za vraždou byl politický podtext, a proto K. H. Frank vyhlásil ve městě stanné právo.¹⁶³ Adolf Hrubý tento čin odsoudil a rozhodl se do Kladna poslat zvláštní delegaci, která by pachatele vypátrala. Za členy delegace určil Jiřího Kameníčka, Leopolda Vaverku, Karla Chalupu, Šimona Drgáče a Čenka Thorna. K incidentu se A. Hrubý vyjádřil slovy za celý výbor NS: „Poněvadž došlo k politování hodné tragické události

157 *Venkov*, 24. 5. 1939, *Národní souručenství jediným politickým hnutím* (anonym).

158 NA, f. Adolf HRUBÝ – neuspořádáno, Proslov A. Hrubého ve funkci vedoucího NS.

159 *Venkov*, 25. 5. 1939, *Nová pracovní etapa výboru Národního souručenství* (R. K.),

160 Tamtéž.

161 *A-Zet*, 18. 5. 1939, *Kritika také prospěšná. Žádné hnutí nevyroste přes noc* (dr. K.).

162 Známá pod názvem „Smudkova aféra“.

163 KVAČEK, Robert – TOMÁŠEK, Dušan: *Obžalována je vláda*, s. 15.

na Kladně, prohlašuje výbor co nejrozhodněji, že podobné násilné činy proti orgánům Říše jsou zločinem na celém našem českém národě, a proto pokládá výbor za vlasteneckou povinnost každého Čecha přispěti k náležitému vypátrání a potrestání pachatele.¹⁶⁴

Hrubý na schůzi dále hovořil o vztahu Národního souručenství a německých okupačních orgánů. Narážel na proslov K. H. Franka ze 4. června 1939 v Českých Budějovicích. V této souvislosti upozornil, že výbor NS poslal 7. června 1939 přípis prezidentu Háchovi, ve kterém potvrzuje aktivistické pozice vůči okupační moci:

„Používáme rádi příležitosti, kterou nám poskytl p. státní tajemník Frank svým projevem v Č. Budějovicích, abychom prohlásili, že nemáme vřelejšího přání, než aby v českých zemích byl klid, pořádek a právní jistota a aby byly vybudovány zdravé předpoklady spolupráce Čechů i Němců v zájmu našeho národa i Říše. Budeme proto z vlastního zájmu odstraňovati vše, co by upřímnou spoluprací kalilo, a hledati vše, co spoluprací buduje a posiluje [...] Chceme pracovat pro národ jen na půdě naší vlasti a jsme proto upřímně odhodláni vysvětliti nejširším vrstvám lidovým, jaké povinnosti i jaké výhody plynou z našeho začlenění do Velkoněmecké říše [...] Prohlašujeme za naši nejvážnější snahu pokračovati ve snaze o co nejbližší a nejupřímnější styk s politickým vedením německého národa, totiž se stranou NSDAP [...]“¹⁶⁵

Po odchodu Adolfa Hrubého z funkce vedoucího Národního souručenství se organizace i nadále pozvolna přizpůsobovala požadavkům Němců a navenek se prezentovala jako loajální spolupracovník s okupačními úřady. Tato situace se ještě více zostříla poodchodu druhého vedoucího výboru NS Josefa Nebeského.

Národní souručenství a čeští fašisté

Háchovo stanovisko k likvidaci politických stran se netýkalo pouze Strany národní jednoty a Národní strany práce, ale také ilegálních stran s fašistickou orientací seskupených kolem Českého národního výboru,¹⁶⁶ tedy zvláště Národní obce fašistické, Akce národní obrody, Vlajky a Národního tábora fašistického. Po dohodě prezidenta Háchy s vůdcem českých fašistů R. Gajdou dne 17. března 1939 mělo dojít k likvidaci Českého národního výboru.

Jak Hácha Gajdovi přislíbil, dosadil do padesátičlenného výboru Národního souručenství i zástupce českých fašistů, mezi nimiž byli: Antonín Došek, Jan Lobkowicz, Ferdinand Macalík, Stanislav Sousedík, Matěj Trnka, Zdeněk Zástěra, František Sekyra, Alois Mimra. Dohodu o spolupráci českých fašistů v Národním souručenství vysvětloval po válce Jiří Havelka tím, že chtěli mít podchyceny veškeré „*rušivé živly inklinující ke spolupráci s Němci*“.¹⁶⁷

164 NA, f. Adolf HRUBÝ – neuspořádáno, Zápis ze schůze výboru Národního souručenství dne 9. 6. 1939.

165 Tamtéž, Přípis výboru Národního souručenství státnímu prezidentu E. Háchovi z 9. 6. 1939.

166 PASÁK, Tomáš: *Český fašismus 1922–1945 a kolaborace 1939–1945*, s. 263.

167 NA, f. Národní soud, karton 33, sign. TNS 10/46, poř. č. 164, Trestní oznámení na Jiřího Havelku z 8. 2. 1946

Část fašistů, zvláště moravských, však se zrušením Českého národního výboru ne-souhlasila. Zastoupení svých soukmenovců ve výboru NS považovali za nízké a volali po zvýšení počtu vlastních lidí. Na území Čech a Moravy se začaly šířit letáky podepsané Českým národním výborem a opatřené razítkem NOF s podpisem R. Gajdy.¹⁶⁸ Lidem byly předkládány k podpisu formuláře, kterými by dotyční vyjádřili souhlas předání veškeré moci do rukou R. Gajdy. V letácích se dále tvrdilo, že příslušníci NOF, NTF, ANO a Vlajky se automaticky stávají členy Českého národního výboru. Oběžník udával, že Český národní výbor nikdy nepřestal se svou činností a nyní vybízí k zakládání místních Národních výborů. O této situaci informoval A. Hrubý výbor NS na schůzi 27. března 1939. K problematice českých fašistů se vyjádřil Matěj Trnka, který se jejich činnost snažil obhájit tím, že nesouhlas z fašistických řad se ozývá kvůli nedostatku zástupců z Vlajky a NOF v Národním souručenství. Situace by se dle Trnky uklidnila, kdyby byl do nové protektorátní vlády jmenován jeden člen z Vlajky a jeden z NOF. Ferdinand Macalík navrhl, že by měli být do výboru NS dosazeni další fašisté jako R. Gajda z NOF a za Vlajku J. Rys-Rozsévač a Čestmír Vetchý.

Adolf Hrubý chování českých fašistů kritizuje a upozorňuje, že tyto skupiny uznaly NS, a přesto „vedle toho hrají ještě jinou hru“.¹⁶⁹ Hrubý a výbor NS tuto akci odsuzují slovy, že: „jde o činnost neodpovědnou a rozkladnou“ a vyzývají proto občany, aby ji „co nejrozhodněji odmítli. Teď není doba na malichernosti a stranické sváry a pouze jediný příkaz platí pro všechny, kdo cítí opravdu národně: jíti dohromady, býti ukázněni a pracovati společně pro dobro a prospěch národa. Jedině tak si také můžeme získat úctu našich spoluobčanů, s nimiž teď žijeme ve společné říši.“¹⁷⁰

Předseda Hrubý kvůli této záležitosti navštívil R. Gajdu, ten však tvrdil, že k oběžníkům nedal souhlas a nic o nich neví, prý někdo pouze zneužívá jeho jméno, od ilegálních letáků se plně distancoval. Dne 31. března 1939 tak bylo v denním tisku vydáno svolání gen. Gajdy, že činnost Českého národního výboru končí a všichni budou spolupracovat dle pokynů v Národním souručenství.¹⁷¹ Problémy s českými fašisty však neutichaly. O pár dnů později – dne 3. dubna 1939, dostal Hrubý důvěrnou zprávu, ve které se píše, že Gajda dal souhlas k organizování fašistů do NS proto, aby mohli postupně ovládnout Národní souručenství.

K problematice českých fašistů se výbor vrátil na schůzi 6. dubna 1939, kdy Hrubý prohlašuje, že čeští fašisté rozšiřují mezi obyvatelstvem tajné letáky zaměřené proti NS. V těchto letácích čeští fašisté odrazují občany od vstupu do Národního souručenství s tím, že již brzy nastanou politické změny. Tisková služba NS vydala důrazné varování před těmito „podvrtnými akcemi, které rozrušují národ“.¹⁷²

168 A-Zet, 29. 3. 1939, *Neodpovědná činnost (úř.)*.

169 NA, f. Adolf HRUBÝ – neuspořádáno, Zápis ze schůze výboru Národního souručenství ze dne 27. 3. 1939.

170 Tamtéž, Korespondence výboru Národního souručenství ze dne 28. 3. 1939.

171 ČTK, *Lidové noviny*, 31. 3. 1939, *Pouze Národní souručenství*.

172 TNS, *Lidové noviny*, 6. 4. 1939, *Proti rozvrtníkům*.

Stejné stížnosti se opakovaly na schůzi 14. dubna 1939. Hrubý informoval o nových letácích fašistů na Moravě, které nabádají muže ve věku 21 až 45 let, aby vstoupili do fašistických gard. Vedoucí výboru dále podotkl, že prý bylo na Moravu vyexpedováno pět set kusů uniform.¹⁷³ Situaci ve výboru NS se snažil uklidnit opět fašista Matěj Trnka, podle jehož slov jde o pouhé nedorozumění, ke kterému gen. Gajda nedal souhlas, a proto pojede na Moravu věci prošetřit a dát do pořádku. Člen výboru NS Karel Chalupa podpořil vedoucího Hrubého a předložil přítomným knihu *Hrobaři českého národa*, která se prodává v Praze a má obsahovat karikatury členů výboru NS. Chalupa dále uvedl, že existují další podobné brožury o NS a také o Beranově vládě.¹⁷⁴ Téhož dne přišlo předsedovi Hrubému tajné hlášení o poradě funkcionářů Národního tábora fašistického a dalších činitelů, která se měla konat 13. dubna 1939 v hotelu Zlatá husa v Praze. Zde se měli sejít K. J. Marek (osobní tajemník NTF), Antonín Pour (z NOF), Josef Karásek (generální tajemník NTF), Karel Locher (člen NTF) a František Zapletal.¹⁷⁵

Programem schůze fašistů bylo bojkotování a znemožnění náborové akce Národního souručenství. Karásek měl dle tajné zprávy jít druhý den ráno do národohospodářské komise NS za Matějem Trnkou, aby se poradili o další existenci NS, které by rádi ovládli svými lidmi.¹⁷⁶ Hrubý ve výboru NS na toto téma pronesl, že vedení NS vykazuje první úspěchy, o čemž svědčí i mnohé kladné ohlasy obyvatelstva, a jako členové NS budou bojovat proti rozkladným tendencím. Na závěr Hrubý prohlásil, že kancelář státního prezidenta bude výbor NS informovat o případných incidentech, aby mohli včas zakročit.

O konkrétních způsobech, jak by se v budoucnu dalo zakročit proti skupinám, jež jsou v opozici vůči NS, se Hrubý rozhovořil ve svém projevu před krajskými a okresními vedoucími NS. Informoval o tom článek deníku *Venkov*. Podle článku prohlásila Tisková služba Národního souručenství (TNS), že budou zřejmě zřizovány koncentrační tábory – příklad prý si berou ze sousedních států. Adolf Hrubý k tomu uvedl:

„Nucená práce a organisované vyřazení z lidské společnosti, když se svými činy rozkolník a rozvratník sám již ze společnosti vyřadil, je jediné možnou cestou proti nerozumným a zfanatisovaným individuům.“¹⁷⁷ Podrobnějšími návrhy se však členové výboru NS za dobu předsednictví A. Hrubého na schůzích nezabývali.

K dalším významnějším protestům českých fašistů proti Národnímu souručenství došlo během náborové akce do nové organizace. K incidentům docházelo zejména v Brně a Českých Budějovicích. Zde se fašistické skupiny snažily mařit samotný nábor do NS. Šlo převážně o přívržence NOF, kteří měli vytrhávat připravené přihlášky

173 NA, f. Adolf HRUBÝ – neuspořádáno, Zápis ze schůze výboru Národního souručenství ze dne 16. 4. 1939.

174 Tamtéž.

175 Tamtéž, Důvěrné hlášení pro A. Hrubého ze dne 14. 4. 1939.

176 Tamtéž.

177 *Venkov*, 23. 4. 1939, *Přece je třeba koncentračních táborů. Ostře proti národním rozkolníkům* (anonym).

z rukou náborových skupin a zároveň lidem nabízet své formuláře.¹⁷⁸ Spory musela urovnat až státní policie. Nechyběly ani hanlivé letáky, v nichž se o členech výboru NS fašisté vyjadřovali jako o „*zakuklených partajnicích, snažících se pod novou firmou zachrániti se před spravedlivým hněvem a udržeti se dále při moci.*“¹⁷⁹

Národní souručenství muselo i nadále obhajovat svou pozici. Po celé měsíce, kdy byl Adolf Hrubý ve funkci vedoucího NS, nepřestaly fašistické skupiny usilovat o realizaci svých mocenských ambicí. Jejich aktivita ještě více zesílila poté, kdy prezident Hácha rozšířil výbor NS o další dvě desítky členů. Nový výbor byl jmenován 17. května 1939. Po rozšíření výboru se v novém zastoupení z řad českých fašistů objevili Miroslav Hlávka a Josef Hochmann z Akce národní obrody, Jan Pecháček a Čestmír Vetchý z Vlajky a Jan Vrzalík z Národní obce fašistické. Fašistům se však i nadále zdálo jejich poměrné zastoupení ve výboru malé. Někteří z českých fašistů, jmenovaných do výboru v březnu 1939, byli nyní odvoláni, což způsobilo vlnu kritiky. Výbor NS odůvodnil obměnu členů, jež se netýkala pouze zástupců z řad fašistů tím, že tato jednání jsou v autoritativních poměrech běžná, protože se musí udržet „*bdělost a stálý neumdlévající duch*“.¹⁸⁰ České fašistické skupiny na situaci zareagovaly zastavením likvidace NTF a NOF. Veřejně se tak potvrdilo, že obě strany i nadále existují. K dalšímu oficiálnímu prohlášení R. Gajdy o likvidaci NOF a NTF došlo 2. července 1939, kdy řekl, že tyto strany vstupují do NS, aby zde plnily českou národní fašistickou ideologii.¹⁸¹

Dne 20. května 1939 musela být odvolána schůze nového výboru Národního souručenství kvůli dalším konfliktům z řad fašistů, kteří opětně požadovali zvýšit počet členů ve výboru. Chtěli také větší počet svých zástupců do funkcí místních, okresních a krajských vedoucích NS. Dne 22. května 1939 navštívili v čele s R. Gajdou a K. Locherem na vlastní žádost prezidentskou kancelář. O svých požadavcích jednali s Jiřím Havelkou. Předložili mu v jedenácti bodech své požadavky, v nichž žádali: rozšíření výboru o dalších třicet členů – fašistů jmenovaných R. Gajdou, vytvoření nové vlády, kde by funkci ministra vnitra zastával Gajda, uvolnění cenzury pro větší propagaci českého fašismu, zřízení studijní komise pro přestavbu státu a ústavy, založení české tajné policie po vzoru gestapa, vyhlášení zákona o přezkoumání majetkových poměrů politických a hospodářských činitelů dřívějšího režimu, provedení finanční kontroly berní správy, živnostenských úřadů, zajištění revize pozemkové reformy, provedení sociálních opatření ve prospěch dělnictva a dalších zaměstnanců, zahájení budování nových nemocnic a ústavů pro matky a děti, poslední požadavek se týkal vydání židovských rasových zákonů na podkladě vzoru norimberských zákonů.¹⁸² Stejně požadavky předložili fašisté i Adolfu Hrubému a předsedovi vlády Aloisu Eliášovi. Hrubý fašistům přislíbil, že část požadavků by mohla být splněna, což fašisté odmítli.

178 NA, f. Národní souručenství, karton 21, sign. 301, Kronika NS, s. 105.

179 Tamtéž, s. 103.

180 Tamtéž, s. 309.

181 ČTK, *Vlajka. Deník novodobého národovectví*, 3. 7. 1939, NOF likviduje.

182 GEBHART, Jan – KUKLÍK Jan: *Počátky Národního souručenství*. ČCH, 1993, č. 3, s. 436–437.

Pro Eliáše a Havelku nebyly požadavky vůbec akceptovatelné. Alois Eliáš navíc Gajdovi připomněl, že nikdy a v ničem nedrží své slovo.¹⁸³

Po tomto neúspěchu se ještě více rozšiřovaly plakáty, v nichž byly Národní souručenství i vláda tvrdě kritizovány. Z vládních kruhů byl nejčastějším terčem Jiří Havelka a Ladislav Karel Feierabend, a to zvláště za svou činnost v zednářské lóži. Kritiku proti sympatizantům zednářské lóže psal i jeden z členů výboru NS (a zároveň vyznač českého fašismu) Antonín Došek Adolfu Hrubému. Došek se měl vyjádřit, že Beranova i nově jmenovaná Eliášova vláda jsou pro Říši nepřijatelní.¹⁸⁴ Hrubý celou věc řešil s Havelkou, který Doškovo obvinění popřel a doporučil Hrubému, aby Doškovi sdělil skutečnost, že vládu schválil sám říšský protektor Neurath. V NS byla také ustanovena komise pro zjišťování zednářského vlivu, avšak příliš se nescházela. Právě nízkou aktivitu komise kritizovali čeští fašisté a požadovali jmenovat do jejího čela Jana Rysa-Rozsévače, který ovšem nebyl ani členem výboru NS.¹⁸⁵

Na veškerou kritiku reagoval výbor Národního souručenství tiskovými prohlášeními, v nichž činnost fašistů odsoudil, často je označoval za sabotéry a rozvratníky. Negativního postoje ze strany českých fašistů se dostalo také akci „Den smíření“, organizované Národním souručenství. V tento den, 21. května 1939, měli občané protektorátu odhodit staré sousedské a jiné spory mezi sebou a snažit se o vzájemné přátelství.

„Den smíření“ byl ostře napaden ve fašistickém tisku *V boj*: „Žádné smíření, ale boj až do konečného vítězství zahájíme. Víme, že hnutí roste a sílí bojem. Proto do boje se vrhneme a všechny ty farizee, zrádce a čachtáře potlučeme, jak se patří a sluší, neboť nejsou hodni toho, aby česká zem je nosila na svých bedrech.“¹⁸⁶

O problematice fašistických organizací hovořil Adolf Hrubý i 6. června 1939, na jedné ze svých posledních schůzí, kdy byl ve funkci vedoucího Národního souručenství. Upozornil, že výbor NS by měl zaujmout pevný postoj k Vlajce a dalším fašistickým skupinám, které přes likvidaci politických stran i nadále existují. Slova se chopil Jan Vrzalík, aby podal rozsáhlý výklad o organizaci Vlajky. Na závěr uvedl, že činitelé z Vlajky by s Národním souručenstvím spolupracovali, pokud s nimi budou funkcionáři NS udržovat „korektní vztah“.¹⁸⁷ Pojmem „korektní vztah“ Vrzalík zřejmě narážel na opakovanou kritiku proti českým fašistům, která se často objevovala v oficiálním tisku NS. Tisk NS tak reagoval na útoky vedené ze strany českých fašistů, která se často objevovala v oficiálním tisku NS. Vrzalík chtěl taktéž pravděpodobně zdůraznit, že organizace NS by měla být k českým fašistům a jejich názorům vstřícnější.

183 GREGOROVÍČ, Miroslav: *Kapitoly o českém fašismu*, Nakladatelství Lidové noviny, Praha 1995, s. 111.

184 NA, f. Národní soud, karton 32, sign. TNS 10/46, poř. č. 164, sv. 993, Korespondence advokáta dr. Kally, dopis A. Hrubého J. Havelkovi.

185 *Vlajka. Deník novodobého národovectví*, 22. 6. 1939, *Dejte vyšetřujícímu výboru pravomoc* (v. S.).

186 NA, f. Národní souručenství, karton 21, sign. 301, Kronika NS, s. 103.

187 NA, f. Adolf HRUBÝ – neuspořádáno, Zápis ze schůze Výboru Národního souručenství ze dne 6. 6. 1939.

Hrubý však odmítl Vrzalíkův výrok slovy, ve kterých naznačil, že jednota národa by se neměla narušovat.

Pár dní po této schůzi nastupuje Adolf Hrubý zdravotní dovolenou a na post vedoucího NS se již nevrátí. Za dobu jeho činnosti ve funkci předsedy výboru Národního souručenství se tak nepodařilo plně potlačit a eliminovat existenci české fašistické organizace. Přesto však čeští fašisté nezískali během trvání protektorátu mezi českým obyvatelstvem větší ohlasu a postavení.

Vztah Národního souručenství a vlády

Prezident Emil Hácha naznačil vzájemný vztah mezi vládou a výborem Národního souručenství již ve svém projevu 23. března 1939, kdy jmenoval padesátičlenný výbor NS. K této problematice tehdy poznamenal, že vládě náleží řešit státní záležitosti a styky s říšskými orgány, zatímco výboru NS péče o národ.¹⁸⁸ Výbor může zároveň požádat vládu o podporu a spolupůsobení.

Někteří členové výboru i veřejnost doufali, že s nově jmenovanou vládou by mohlo dojít na nové debaty o kompetencích výboru NS. Do sekretariátu výboru NS chodila také řada dopisů od lidí, kteří si přáli, aby v nově ustanovené vládě, jež bude po demisi Beranova kabinetu jmenována, byli zastoupeni i členové výboru NS. Adolf Hrubý hovořil o této záležitosti na schůzi 14. dubna 1939, kdy navrhl, že si o tom promluví s Emilem Háchou.¹⁸⁹ Prezident však neměl v úmyslu jmenovat do protektorátní vlády tytéž osoby, které pracují pro výbor Národního souručenství.

Jmenování nové vlády bylo spojeno s nástupem říšského protektora Konstantina von Neuratha do úřadu; stalo se tak 5. dubna 1939.¹⁹⁰ Tím bylo ukončeno období vojenské správy a očekávala se určitá politická stabilizace v zemi. Činnost Beranovy vlády skončila 27. dubna 1939, kdy ji vystřídala vláda Aloise Eliáše. Generál Eliáš se již v této době zapojil do spolupráce v odbojové organizaci Obrana národa. Byl toho názoru, že prvořadým úkolem vlády bude zajistit existenci národa a bránit jeho jednotu proti demoralizaci ze strany Němců.¹⁹¹

O vzájemném vztahu Národního souručenství a Eliášovy vlády hovořil Adolf Hrubý na schůzi s prezidentem Háchou dne 4. května 1939. Prezident Hrubému sdělil, že vláda vydá nařízení, podle něhož budou vládní orgány i vláda povinně předkládat všechny své stanovky k vyjádření výboru NS, podněty od výboru tak budou novou vládou brány na zřetel.¹⁹² O den dříve – 3. května 1939 – jednal Hrubý také s Eliášem,

188 *Lidové noviny*, 24. 4. 1939, *Národní souručenství je jediným představitelem politické vůle národa* (vl.).

189 NA, f. Adolf HRUBÝ – neuspořádáno, Zápis ze schůze výboru Národního souručenství ze dne 14. 4. 1939.

190 PASÁK, Tomáš: *Emil Hácha (1938–1945)*, s. 133.

191 PASÁK, Tomáš: *Pod ochranou Říše*, s. 77.

192 NA, f. Adolf HRUBÝ – neuspořádáno, Zápis ze schůze výboru Národního souručenství ze dne 4. 5. 1939.

který mu měl úzkou spolupráci s NS rovněž přislíbit. Na schůzi k této záležitosti Hrubý dodal: „*Národní souručenství je nyní vybaveno naprostou důvěrou národa [tj. po úspěšném náboru – pozn. aut.] a odepřelo-li by podporu vládě, nemůže se tato vláda udržeti.*“¹⁹³

Pro vyšší účelnost v práci výboru, a to i ve vztahu k vládě, prosazuje Adolf Hrubý reorganizaci systému komisí. Dle názoru vedoucího je komisí příliš mnoho, což vyžaduje zbytečné plýtvání časem. Navrhuje zřídit tzv. studijní oddělení. Ve studijním oddělení měli pracovat ti nejzkušenější odborníci na danou záležitost: právníci, inženýři, vědci, kteří by danou problematiku odborně zpracovali a předložili členům komisí NS. V komisích by posoudili, zda se návrhy slučují s českými i německými zákony. Svůj návrh Hrubý obhájí tím, že mu ze současných komisí nepřicházejí konkrétní závěry, což celkově snižuje intenzitu práce výboru NS. V budoucnu by se tak výbor mohl setkat s poklesem prestiže mezi obyvatelstvem.¹⁹⁴ Ke zřízení studijního oddělení získal Hrubý souhlas prezidenta Háchy.

Na schůzi výboru 16. května 1939 byl rozebírán dopis s vymezením kompetencí Národního souručenství vůči vládě, který za prezidentskou kancelář zaslal Jiří Havelka. Většina přítomných, kteří se zapojili do debaty, se shodla, že formulace o vymezení kompetencí je příliš obecná a nevymezuje vzájemný poměr NS a vlády. Člen výboru Oldřich Suchý podotkl, že vláda musí vydat nařízení, ve kterém budou výslovně uvedeny kompetence výboru i komisí NS. Členové výboru NS kritizovali skutečnost, že nová vláda s výborem vůbec neprojednávala znění připravovaného židovského zákona a schválila jej bez vědomí NS.¹⁹⁵ Vládní kruhy zase namítaly, že vláda není povinná, aby se řídila usnesením výboru NS.¹⁹⁶ Požadavek Oldřicha Suchého se tedy ukázal být velmi důležitým. Adolf Hrubý uzavřel debatu slovy, která se v podstatě shodují s názorem Suchého: považuje za nutnost, aby vláda vydala nařízení o kompetencích NS. Vládní návrhy by měly být předkládány výboru k projednávání a před vyhlášením by měl mít výbor NS právo kontroly.¹⁹⁷ Zároveň Hrubý prohlásil, že není možné dopustit rozkoly mezi vládou a výborem NS, které by mohly okupační úřady využít:

„[...] *nelze proto dopustit žádných diferencí mezi vládou a výborem. Platí zde Masarykova slova: Jsme na jedné lodi. Bylo by nesmyslné, kdyby se vyčítalo vládě, že jedná špatně. To by znamenalo poskytnout důvod, že vláda je naprosto neschopná a řekne se: Projevila se naprostá neschopnost a Protektorát bude zrušen. Národní souručenství k tomu nesmí dát žádného podnětu.*“¹⁹⁸

193 NA, f. Adolf HRUBÝ – neuspořádáno, Zápis ze schůze výboru Národního souručenství ze dne 4. 5. 1939.

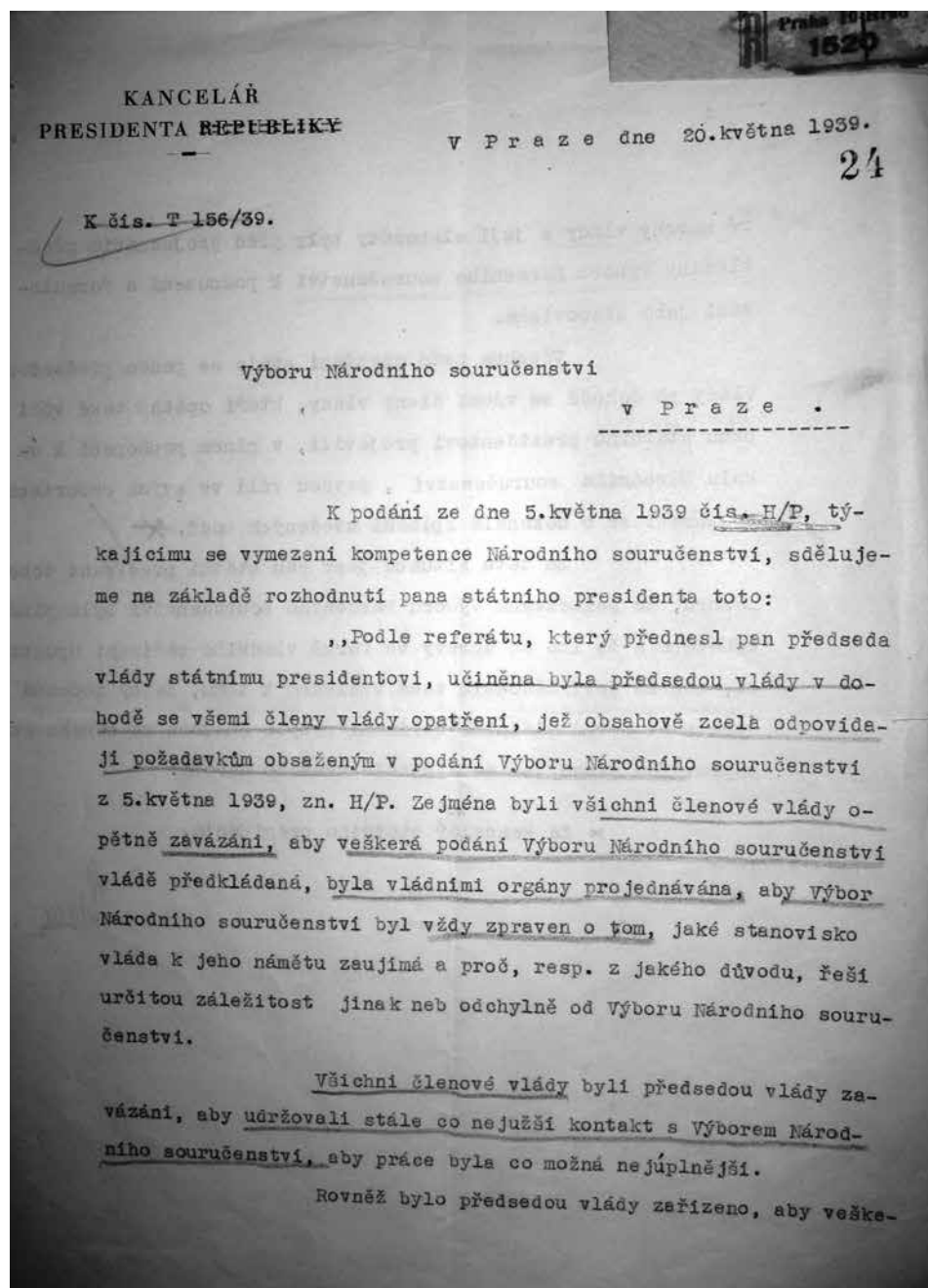
194 Tamtéž, Zápis ze schůze výboru Národního souručenství ze dne 16. 5. 1939.

195 Znění židovského zákona narazilo na nesouhlas okupačních úřadů, vláda tak musela zákon přepracovat. Oficiálně byl židovský zákon vydán 21. 6. 1939, vypracován byl na podkladech nacistických norimberských zákonů z roku 1935.

196 NA, f. Národní souručenství, karton 21, sign. 301, Kronika NS, s. 305.

197 NA, f. Adolf HRUBÝ – neuspořádáno, Zápis ze schůze výboru Národního souručenství ze dne 16. 5. 1939.

198 Tamtéž.

Ukázka z rozhodnutí prezidenta E. Háchy o kompetencích výboru NS z 20. května 1939.
(NA)

Na následující schůzi 17. května 1939 Hrubý oznámil, že navštívil prezidenta Háchu, který slíbil kompetenci výboru NS upravit tak, aby se „*prolínala s prací vlády a byla upravena dekretem nebo státním nařízením.*“¹⁹⁹

Nesoulad mezi vládou a výborem byl upraven jmenováním druhého výboru Národního souručenství. Výbor NS navštívil na jeho plenární schůzi 25. května 1939 předseda vlády Alois Eliáš. Na úvod schůze měl premiér projev, v němž poděkoval A. Hrubému za pozvání a pohovořil o nutnosti společné práce výboru a vlády pod heslem „*Jeden za všechny, všichni za jednoho.*“²⁰⁰ Eliáš dále řekl, že se s Hrubým shodli na co nejužší spolupráci výboru a vlády, jejichž práce musí být věnována převážně hospodářské a sociální politice. Po Eliášově projevu navázal na předsedu vlády A. Hrubý v tom smyslu, že vzhledem k důležitým úkolům na poli hospodářském a sociálním, bude nutné zavést pracovní povinnost, protože v tomto období se musí volit zcela jiné metody než za posledních dvacet let. Poté bylo přečteno prohlášení prezidenta o vztahu a kompetencích Národního souručenství a vlády:

„Podle referátu, který přednesl pan předseda vlády panu státnímu prezidentovi, učiněna byla předsedou vlády v dohodě se všemi členy vlády opatření, jež obsahově zcela odpovídají požadavkům obsaženým v podání výboru Národního souručenství z 5. května 1939. Zejména byli všichni členové vlády opětně zavázáni, aby veškerá podání výboru Národního souručenství vládě předkládaná, byla vládními orgány projednávána, aby výbor Národního souručenství byl vždy zpraven o tom, jaké stanovisko vláda k jeho námětu zaujímá a proč, resp. z jakého důvodu řeší určitou záležitost jinak, neb odchylně od výboru Národního souručenství.

[...] Rovněž bylo předsedou vlády zařízeno, aby veškeré návrhy vlády a její elaboráty byly před projednáváním předkládány výboru Národního souručenství k posouzení a formulování jeho stanoviska.“²⁰¹

Adolf Hrubý toto rozhodnutí komentoval slovy: „*Tímto rozhodnutím je funkce výboru doplněna a rozšířena a to tak, že ve své podstatě přibližuje se zákonodárnému sboru, kterého ovšem nenahrazuje.*“²⁰²

Výbor NS se měl spokojit s pouhým prezidentovým prohlášením. Celá záležitost vztahu vlády a výboru kodifikována nebyla. Někteří členové výboru tak projevovali nespokojenost i nadále. Nutno ovšem dodat, že o některých záležitostech vedli členové vlády a výboru NS konkrétní jednání. Týkala se zvláště problematiky infrastruktury a stavby dálnice, zaměstnanosti, rekvalifikací veřejných zaměstnanců nebo daňového systému.²⁰³

Mezi veřejností však zřejmě panovaly dojmy, že funkce výboru NS je téměř shodná s bývalým parlamentem. Tyto domněnky byly ještě více umocňovány faktem, že výbor NS vydal návrh nové ústavy. Adolf Hrubý o její podobě hovořil na plenární

199 NA, f. Adolf HRUBÝ – neuspořádáno, Zápis ze schůze výboru Národního souručenství ze dne 17. 5. 1939.

200 Tamtéž, Zápis z plenární schůze výboru Národního souručenství ze dne 25. 5. 1939.

201 Tamtéž.

202 Tamtéž.

203 NA, f. Národní souručenství, karton 21, sign. 301, Kronika NS, s. 141.

schůzi, kde naznačil, že nová ústava by měla být založena na stavovských principech. Navrhoval komorové zřízení, konkrétně sedm komor (živnostenskou, průmyslovou, zemědělskou, dopravy, peněžnictví, pojišťovnictví a komoru svobodných povolání). Tyto komory měly vyústit v komoru práce, kde budou „*sladěny zájmy všech složek národa na podkladě distribuce všech složek hospodářských, sociálních a kulturních, a z těchto stavů teprve má vyjít autonomní zákonodárné těleso.*“²⁰⁴

Problematiku funkce bývalého parlamentu a soudobého výboru NS proto osvětluje i tvůrce brožury vydané roku 1940 k prvnímu výročí existence NS:

„*Protože ve veřejnosti často vznikají mylné domněnky, které vedou k zaměňování funkcí bývalého Národního shromáždění (tj. parlamentu) s funkcemi výboru Národního souručenství, dlužno uvést, že výbor Národního souručenství není náhrada parlamentu. Výboru Národního souručenství nepřisluší žádná zákonodárná moc, která mu nebyla přiznána povoláním ústavním presidentem.*“²⁰⁵

Prakticky se tedy kompetence NS nijak nerozšířily, jeho výbor se etabloval na jakýsi vedlejší poradní orgán. Kabinet A. Eliáše později jen potvrdil jednání Beranovy vlády z 6. dubna 1939 vyhláškou ministerstva vnitra, v níž bylo oficiálně povoleno organizování české národnosti v jediném povoleném politickém hnutí – Národní souručenství.²⁰⁶

Péče o národ

Národní souručenství se od počátků své existence snažilo dostát stanoveným úkolům a pečovat o český národ skutečně v každém směru. Organizace NS se tak zabývala sociální, kulturní i zdravotní otázkou svých členů.

Vedle komisi vznikl při NS i spolek „Radost ze života“, jakási obměna německého spolku „Kraft durch Freude“. Radost ze života byla zaměřená na péči o pracující a jejich rekreování. Již od léta 1939 zprostředkovávala ve spolupráci s Ústřední sociální pojišťovnou a Ústřední nemocenskou pojišťovnou ozdravné pobyty a rekreace pro dělníky, zemědělce i dlouhodobě nezaměstnanou inteligenci.²⁰⁷ Nejvýznamnější rekreační oblastí se stalo okolí Vlašimi a Třeboně. Krom odpočinkových pobytů spolek organizoval různé kulturní akce jako „Měsíc české písně“, kdy se v českých městech konaly různé národní koncerty a ochotnická představení, nebo akci „Každý Čech jednou v Praze“ pro chudé pracující, kteří neměli možnost navštívit hlavní město. V rámci spolku „Radost ze života“ existovaly i další odbory jako „Česká rodina“ pro podporu novomanželů a mladých rodin, „Zdravý národ“, který měl na starosti zdravotní dovolené či odbor „Radost z práce“, dohlížející na zkvalitnění pracovních podmínek v zaměstnání.²⁰⁸

204 NA, f. Adolf HRUBÝ – neuspořádáno, Zápis z plenární schůze výboru Národního souručenství ze dne 25. 5. 1939.

205 Tamtéž, brožura *Rok národního souručenství*, s. 12.

206 Tamtéž.

207 Tamtéž, brožura *Rok Národního souručenství*, 1940, s. 56–57.

208 Tamtéž, s. 60.

Sám výbor NS vyhlášoval i další celonárodní akce, kterými byl již zmíněný „Den smíření“, „Den čistoty“, při němž měli obyvatelé zvelebovat svá stavení a okolí bydliště. Akce zaměřená na péči o matky a děti, snížení kojenecké úmrtnosti a propagaci povinného očkování dětí proti záškrtu nesla název „Týden národního zdraví“.²⁰⁹

Vedoucí členové NS se účastnili i některých národních akcí jako bylo položení věnce se stuhou Národního souručenství k hrobu neznámého vojína v kapli Staroměstské radnice či převezení ostatků K. H. Máchy z Litoměřic do Prahy, kdy deputace NS položila věnec hnutí NS na katafalk v Pantheonu Národního muzea. Krom těchto národních manifestací se členové výboru účastnili i proněmeckých veřejných akcí jako bylo vítání říšského protektora Konstantina von Neuratha v Praze na Křížovnickém náměstí. Adolf Hrubý navíc k této události prohlásil, že protektorův příjezd znamená novou éru v naší historii, návrat k právní stabilitě naší autonomie i obnovení pořádku a bezpečnosti.²¹⁰

Odchod Adolfa Hrubého z funkce vedoucího Národního souručenství

Důvodů, proč musel Adolf Hrubý náhle opustit funkci vedoucího, se nabízí několik. Hlavní podnět k odchodu Hrubého z postu dal zřejmě článek v pražském německém tisku *Der Neue Tag*. Počátkem června 1939 navštívil A. Hrubého redaktor Herzig se žádostí o rozhovor. Hrubý se měl nejprve zdráhat, avšak tajemník NS Jan Žejdl mu doporučil, ať interview Herzigovi poskytne. Vedoucí NS tedy navrhl redaktorovi sejít se 7. června 1939 odpoledne v pražské restauraci Savarin v ulici Na Příkopcech.²¹¹ Před schůzkou se měli Hrubý s Žejdlem domluvit, že dají Herzigovi (z blíže neobjasněných důvodů) úplatek, alespoň tak si to domýšlel Hugo Palma, osobní tajemník Hrubého. Schůzce v restauraci Savarin byli přítomni Žejdl i Palma. Hrubý pověřil Palmu, aby dal Herzigovi na konci schůzky obálku s pěti tisíci. Tajemník měl odmítnout, Hrubý však trval na svém s tím, že se to tak „musí udělat.“²¹² Palma tedy uposlechl a obálku redaktorovi předal. Herzig ji však vzápětí prostřednictvím číšníka vrátil. Hrubý i Palma poté odjeli do Drážďan na hospodářský veletrh.

Druhého dne vyšel v *Der Neue Tag* článek *Erlebnis mit einem „Anti-korruptionisten“ (Příhoda s jedním „antikorupčním“)*, v němž je vedoucí NS Adolf Hrubý viněn z pokusu o korupci. Podle článku chtěl redaktor z *Der Neue Tag* udělat s vedoucím NS rozhovor, aby ho přiblížil německé veřejnosti. Ten měl s interview souhlasit a pozvat redaktora na 7. června 1939 do luxusní pražské restaurace.²¹³ Diskuze Hrubého

209 NA, f. Národní souručenství, karton 21, sign. 301, Kronika NS, s. 153.

210 *Lidové noviny*, 7. 4. 1939, *Také naše Radost ze života* (Ks).

211 NA, f. Národní soud, karton 33, sign. TNS 10/46, poř. č. 164, Výsledky svědků, Výslech Huga Palmy, 27. 11. 1945.

212 Tamtéž.

213 *Der Neue Tag*, 8. 6. 1939, *Erlebnis mit einem „Anti-korruptionisten“*, (anonym).

s redaktorem prý probíhala v příjemném tónu. Když se redaktor loučil, měl mu tajemník Hrubého podstrčit obálku se slovy, že jde o pozvánku na příští tisková setkání.²¹⁴ Redaktor se prý do obálky ihned nepodíval, až na chodbě restaurace mu obálka upadla a on v ní uviděl pět tisíc korun.²¹⁵ List dále uvádí, že s takovou částkou by mohl některý z obyčejných členů NS vyžít minimálně půl roku. Německý redaktor se vrátil zpět do restaurace a obálku vrátil. *Der Neue Tag* pokračuje v ostrém tónu, že vedoucí osoba NS, která má mít zodpovědnost na rozvoji česko-německého soužití, je tak hloupá a má tu drzost pokusit se podplatit německého redaktora. V listu si dále kládou otázku – jak může obyčejný Čech docenit pravé hodnoty, zvyky a způsoby Třetí říše, když má v čele národního hnutí takového muže? Článek je ukončen ironickou poznámkou, že je na této zkušenosti vidět, jaké morálně čisté a rozumné muže si český národ staví do čela Národního souručenství, protože jen hlupák si může myslet, že Němec se nechá uplatit.²¹⁶ Redaktor sice Hrubého nejmenoval, avšak z kontextu bylo jasné, o koho jde.

Hrubý měl požádat Palmu, zda by celou záležitost s úplatkem nevzal na sebe, aby nepřišel o post vedoucího v Národním souručenství.²¹⁷ Palma tedy souhlasil. Společně vymysleli historku o záměně obálek, kterou sepsali a poslali jako vysvětlení vládě a Háchovi. Dle této verze měl Hugo Palma vyměnit pro Adolfa Hrubého pět tisíc korun za říšské marky na cestu do Drážďan, kam společně odjížděli na hospodářský veletrh.²¹⁸ Za říšské marky měl tajemník Palma dostat od Hrubého zpět české koruny. Ve stejný den odpoledne se konala schůzka v Savarinu. U této příležitosti měla být redaktorovi předána obálka s životopisem a fotografiemi Hrubého pro připravovaný článek. V náprsní kapse tajemníka se prý nacházely dvě stejné obálky: jedna s pěti tisíci korunami a druhá s životopisem A. Hrubého. Ve spěchu si tak Palma obálky „spletl“. Redaktor Herzig poté napsal na obálku jméno A. Hrubého a poslal ji zpět ke stolu. Hrubý s Palmou spěchali na vlak do Drážďan, proto vrácenou zalepenou obálku předali Žejdlovi. Příběh vykreslili do podrobných detailů, aby zněl co nejvěrohodněji.

Adolf Hrubý toto písemné vysvětlení předložil i 9. června 1939 na schůzi výboru Národního souručenství, kde se vyjádřil slovy:

*„Jako o epizodě se zmiňuji o včerejším článku časopisu Der Neue Tag, o jehož obsahu dostanete písemné vysvětlení, poněvadž nepovažuji za potřebné se o něm zmiňovati.“*²¹⁹

Vysvětlení však zřejmě nestačilo. Prezident Hácha si měl Hrubého zavolat na Hrad a nařídít mu, aby funkci vedoucího NS opustil. Hrubý se Háchovi podřídil, zároveň si

214 *Der Neue Tag*, 8. 6. 1939, *Erlebnis mit einem „Anti-korruptionisten“*, (anonym).

215 Tamtéž.

216 Tamtéž.

217 NA, f. Národní soud, karton 33, sign. TNS 10/46, poř. č. 164, Výsledky svědků, Výslech Huga Palmy, 27. 11. 1945.

218 Tamtéž, karton 29, sign. 10/46, poř. č. 164, č. sv. 991, Prohlášení Huga Palmy ke korupční aféře, 9. 6. 1939.

219 NA, f. Adolf HRUBÝ – neuspořádáno, Zápis ze schůze výboru Národního souručenství ze dne 9. 6. 1939.

měl od prezidenta zajistit, že bude i nadále zastávat funkci předsedy České zemědělské rady. Hácha ho měl ubezpečit, že ho má jako člověka rád a uznává jeho práci, proto na svém postu v zemědělské radě zůstane.²²⁰ Alespoň takto měl Hrubý líčit celou záležitost Palmovi.

Oficiálním zdůvodněním odchodu Adolfa Hrubého z postu vedoucího byly zdravotní problémy. Dne 15. června 1939 píše prezidentovi žádost o zdravotní dovolenou: „Práce při budování Národního souručenství byla tak vyčerpávající, že způsobila, že se nemůžu věnovat práci v Národním souručenství tak intenzivním způsobem.“²²¹ Prezident na žádost odpovídá 17. června 1939 slovy, že mu „nesmí zdravotní dovolenou odpírati“.²²²

Od 20. června 1939 vedl schůze výboru Národního souručenství zástupce Josef Nebeský, který výboru oznámil, že A. Hrubý nastoupil zdravotní dovolenou a prosí J. Nebeského, aby se za něho ujal řízení NS. Výbor popřál A. Hrubému „brzké uzdravení a další životní úspěch“.²²³

Ve fondu Adolfa Hrubého se dochovala legitimace č. 2898 s datem 20. června 1939, na níž bylo vyplněné jeho jméno, co by lázeňského hosta v Poděbradech. Adolf Hrubý zřejmě skutečně v lázních pobýval. Z funkce vedoucího Národního souručenství byl oficiálně odvolán 7. července 1939. Prezident mu v této záležitosti zaslal dopis, v němž ho zprostil vedení, což je odůvodněno tím, že zdravotní stav Hrubého utrpěl jeho obětavou prací takovou měrou, že není možné, aby tuto funkci dále vykonával bez újmy na svém zdraví.²²⁴ Josef Nebeský před výborem Národního souručenství k odchodu Adolfa Hrubého prohlásil:

„Dobrovolným rozhodnutím bývalého vedoucího bratra Hrubého, schváleného panem státním presidentem, došlo ku změně, kterou z přečteného dopisu jste seznali. Pokládám za svou povinnost poděkovat bratru Hrubému za úspěšnou činnost, kterou jako vedoucí NS vyvíjel. Nesmíme zapomínat, že bratr Hrubý byl postaven v čelo tohoto nového útvaru v dobách největšího chaosu, ve dnech pro celý náš národ nejosudnějších, ve dnech, kdy se mnohých, ne neprávem, zmocňovala malomyslnost. Z pověření pana státního presidenta stál br. Hrubý před úkolem, tuto malomyslnost potlačit a vlíti opět důvěru do našich myslí a srdcí utvořením Národního souručenství, souručenství všech Čechů bez rozdílu stavů a povolání a bez rozdílu dřívějšího politického třídění. Br. Hrubému se tento neobyčejně těžký úkol podařil. Skvěle provedený nábor, při němž na 100 % českých mužů přihlásilo se do řad NS a stejně skvěle provedený nábor mládeže dokazuje, že br. Hrubý této největší povinnosti, která kdy uložena byla českému muži, se zhostil

220 NA, f. Národní soud, karton 33, sign. TNS 10/46, poř. č. 164, Výsledky svědků, Výslech Huga Palmy, 29. 11. 1945.

221 NA, f. Národní soud, karton 29, sign. TNS 10/46, poř. č. 164, č. sv. 991, Dopis A. Hrubého E. Háchovi, 15. 6. 1939.

222 Tamtéž, poř. č. 164, č. sv. 991, Dopis E. Háchy A. Hrubému, 17. 6. 1939.

223 NA, f. Adolf HRUBÝ – neuspořádáno, Zápis ze schůze výboru Národního souručenství ze dne 20. 6. 1939.

224 NA, f. Národní soud, karton 29, sign. TNS 10/46, poř. č. 164, č. sv. 991, Odvolání A. Hrubého z funkce vedoucího NS, 7. 7. 1939.

způsobem přímo skvělým. Ale i ostatní činnost br. Hrubého byla taková, že zasluhuje, abychom jí velmi vřele vzpomínali a děkovali mu a přáli mu plného zdraví.“²²⁵

Projev Josefa Nebeského byl odměněn potleskem přítomných.

O korupční aféře Adolfa Hrubého se zmiňuje *The New York Times* v článku *Czech Forced to Resign* (Čech donucen k rezignaci) ze 17. června 1939. Uvádí, že Hrubý byl donucen k odchodu z veřejného života na německý nátlak kvůli již zmíněnému článku v *Der Neue Tag*. Tisková kancelář NS prý vydala ostré dementi a sám tajemník, který na svůj post také rezignoval, měl uvést, že jeho čin byl německým redaktorem špatně vyložen, k čemuž se deník *Der Neue Tag* stavěl značně skepticky.²²⁶

Ve zcela jiném tónu informuje o korupčním skandálu český fašistický tisk. Vlajkaři celou záležitost hodnotí jako národní ostudu a kritizují, že veřejnosti nebylo podáno žádné vysvětlení. Úplatkářská aféra má „všechny vady předchozí doby“, s očistou v národě by se tak mělo začít na nejvyšších místech.²²⁷ Celý text je zakončen soudem, že Vlajkaři by změnu vedoucího uvítali jako „vlaštovku nového jara“.²²⁸

Je obtížné s jistotou určit, co přesně se odehrávalo na pozadí odchodu Adolfa Hrubého. Přáli si jeho rezignaci více Němci nebo Češi?

Hugo Palma ve své poválečné výpovědi, kdy byl několikrát vyslýchán jako svědek v soudním procesu s protektorátní vládou, informuje mimo jiné také o reakci Němců. Hned druhý den po zveřejnění osudného článku v *Der Neue Tag* přišel za Hrubým a Palmou německý tiskový pověřenec Protektorátu Čechy a Morava a požadoval vysvětlení.²²⁹ Palma mu pověděl příběh o náhodné záměně. Německé straně zřejmě postačil. Palma se ve své výpovědi již nezmiňuje, že by Němci celou tuto záležitost dále řešili. Kdyby Němci aféře přikládali větší důraz, těžko by Adolfu Hrubému dovolili odejít ze „zdravotních důvodů“ a zároveň ho i nadále ponechali ve funkci předsedy České zemědělské rady, nebo ho dokonce v lednu 1942 jmenovali ministrem zemědělství a lesnictví.

Určité věci nasvědčují spíše tomu, že odchod Hrubého byl podporován z české strany. Opět může existovat několik variant. Hrubý nemusel být s plánem korupce vůbec srozuměn a celá aféra tak mohla být výsledkem intrik, do kterých byli zapojeni tajemníci Žejdl a Palma. Žejdl s Palmou mohli předpokládat, že Herzig úplatek nepřijme a vznikne tak skandál.

Mnohem pravděpodobnější se však jeví možnost, kterou částečně nastínil Palma. Za intrikami mohl stát sám Žejdl, kterého pověřili někteří z vyšších míst. Byl to právě Žejdl, který usiloval o to, aby byl rozhovor pro noviny *Der Neue Tag* uskutečněn.

225 NA, f. Adolf HRUBÝ – neuspořádáno, Proslov Josefa Nebeského k odchodu Adolfa Hrubého z funkce vedoucího výboru Národního souručenství.

226 Tamtéž, článek *Czech Forced to Resign* z *The New York Times* ze dne 17. 6. 1939.

227 Vlajka, *Deník novodobého národovectví*, 21. 6. 1939, *Zvěsti kolem Národního souručenství. Co je za nemocí vedoucího N. S. Mluví se o změnách* (vS).

228 Tamtéž.

229 NA, f. Národní soud, karta 33, sign. TNS 10/46, poř. č. 164, Výsledky svědků, Výsledek Huga Palmy, 27. 11. 1945.

Mohl tak zároveň určitými argumenty Hrubého přesvědčit o nutnosti redaktora podplatit, ačkoliv o Herzigovi věděl, že si peníze nevezme. Pokud by se Adolf Hrubý snažil o korupci skutečně sám za sebe, chyběl by zřejmě reálný motiv jednání. Hrubý byl natolik prozíravý, aby zhodnotil, nakolik by se mu takto nepromyšlený riskantní tah vyplatil.

Je však možné, že o intriky nešlo a Žejdl s Hrubým se pouze z neznámých důvodů shodli na nutnosti podplatit Herziga. Celá aféra tak mohla vzniknout skutečně pouze ze špatného úsudku obou mužů.

S určitou jistotou lze však vyslovit názor, že úplatkářskou aféru Hrubého uvítal zástupce Háchovy kanceláře a ministr dopravy Jiří Havelka, který si již od počátku Adolfa Hrubého ve funkci vedoucího NS nepřál a navrhoval Jana Lobkowicze. Mezi Hrubým a Havelkou měla panovat jistá nesnášenlivost.²³⁰ O ministru Havelkovi v této souvislosti psali 16. června 1939 čeští fašisté z Fašistického akčního komitétu:

„Již při poslední výměně členů výboru Národního souručenství byl vyhozen bez předchozího uvědomění velký počet členů, kteří se ve výboru vesměs osvědčili. Proč? Nepozdravili u vrbiček! Proto museli jít. Tehdy se pravilo, že tito členové byli odvoláni na přání pana ministra Dr. Havelky. [...] Nyní opět „dlouhá ruka“ připravuje v zákulisí pronikavé změny ve výboru Národního souručenství. Tentokrát bije hrom do nejvyšších činnovníků! Jakýsi nápopěda šeptá opět panu státnímu prezidentovi, že je nutno vyměnit vedoucího bratra Adolfa Hrubého [...]“²³¹

Čeští fašisté dále uvádějí, že na uvolněné místo by měl být díky Havelkovi dosazen Vladimír Grégr, „zednář a velký ochránce židů, protivník národoveckých a fašistických idejí“.²³² Jiří Havelka se tak mohl snažit zamezit vzrůstajícím vlivům nacismu v Národním souručenství. Ministr zemědělství L. K. Feierabend ve své knize *Politických vzpomínek* o Havelkovi²³³ píše, že si z okruhu výboru NS vybral několik „rozumných členů“, se kterými udržoval pravidelný styk, aby zajistili spolupráci mezi vládou a výborem – mezi tyto členy patřili Vladimír Grégr i Josef Nebeský. Na post vedoucího NS sice nebyl jmenován Grégr, jak uváděli fašisté, ale Josef Nebeský, jeden z členů, kteří udržovali pravidelný styk s vládou, a tedy právě s Havelkou. V každém případě byla výměna předsedy výboru Národního souručenství chápána mezi demokratickými kruhy pozitivně, o čemž svědčí poznámka L. K. Feierabenda: „Z této změny vedení souručenství jsem měl radost, poněvadž Nebeský byl nekompromisní vlastenec a osobně velmi statečný člověk.“²³⁴

Fakt, že právě Jiří Havelka naléhal na prezidenta Háchu, aby zprostil Hrubého funkce vedoucího Národního souručenství, potvrzuje i dopis Adolfa Hrubého ze září 1939, ve kterém uvádí, že se Jiří Havelka snaží prosadit ve vládě souhlas, aby byl Hrubý

230 NA, f. Národní soud, karton 33, sign. TNS 10/46, poř. č. 164, Výsledky svědků, Výslech Huga Palmy, 27. 11. 1945.

231 NA, f. Adolf HRUBÝ – neuspořádáno, Dopis Fašistického akčního komitétu ze dne 16. 6. 1939.

232 Tamtéž.

233 FEIERABEND, Ladislav Karel: *Politické vzpomínky I*. Atlantis, Brno 1994, s. 177.

234 Tamtéž, s. 194.

odstraněn z postu předsedy České zemědělské rady.²³⁵ Předsednictví v České zemědělské radě si však Hrubý před Havelkou uhájil. V následujících letech tak řešil převážně odborné zemědělské záležitosti a z politického života zmizel. Dalším obdobím, kdy se Adolf Hrubý uplatňuje v politice, je vláda Jaroslava Krejčího jmenovaná Reinhardem Heydrichem 19. ledna 1942.

Organizace Národního souručenství existovala až do konce druhé světové války, kdy byla 4. června 1945 výnosem ministerstva vnitra zrušena. V jejím čele se vystřídalo několik dalších vedoucích; Josef Nebeský, který byl oficiálně jmenován do funkce vedoucího až 26. října 1939, byl v květnu 1941 vystřídán Janem Fouskem. Častými změnami v personálním zastoupení výboru NS i organizačními obměnami, postrádalo NS stále více svůj vliv v Protektorátu Čechy a Morava. Po nástupu říšského protektora R. Heydricha a následně po atentátu na jeho osobu byly kompetence Národního souručenství ještě více omezeny. Organizace se dostala pod přímý vliv ministerstva školství a lidové osvěty v čele s Emanuelem Moravcem. Ten si v říjnu 1942 prosadil do jejího čela namísto Jana Fouska jmenovat Tomáše Krejčího. Národní souručenství se tak etablovalo v organizaci naprosto loajální vůči Německu, která se snažila prosadit mezi obyvatelstvem říšskou myšlenku a aktivismus. Národní souručenství se také potýkalo s nedostatkem financí, které se snažilo řešit četnými reorganizacemi.

V březnu 1945 byl do čela Národního souručenství jmenován jeho nový a zároveň poslední vedoucí Robert Rychtrmoc. Ještě na jaře 1945 nabádalo Národní souručenství lid, aby byl opatrný a nesnažil se nikterak zasahovat proti okupační moci...

235 NA, f. Národní soud, karton 29, sign.TNS 10/46, poř. č. 164, č. sv. 991, Dopis A. Hrubého E. Háchovi, 12. 9. 1939.

Prozatímní organizační řád Národního souručenství.*)

§ 1. Účel Národního souručenství.

Národní souručenství sdružuje příslušníky českého národa jako jediná politická skupina. Je vybudováno na autoritativní soustavě.

Členství v Národním souručenství upraví organizační řád.

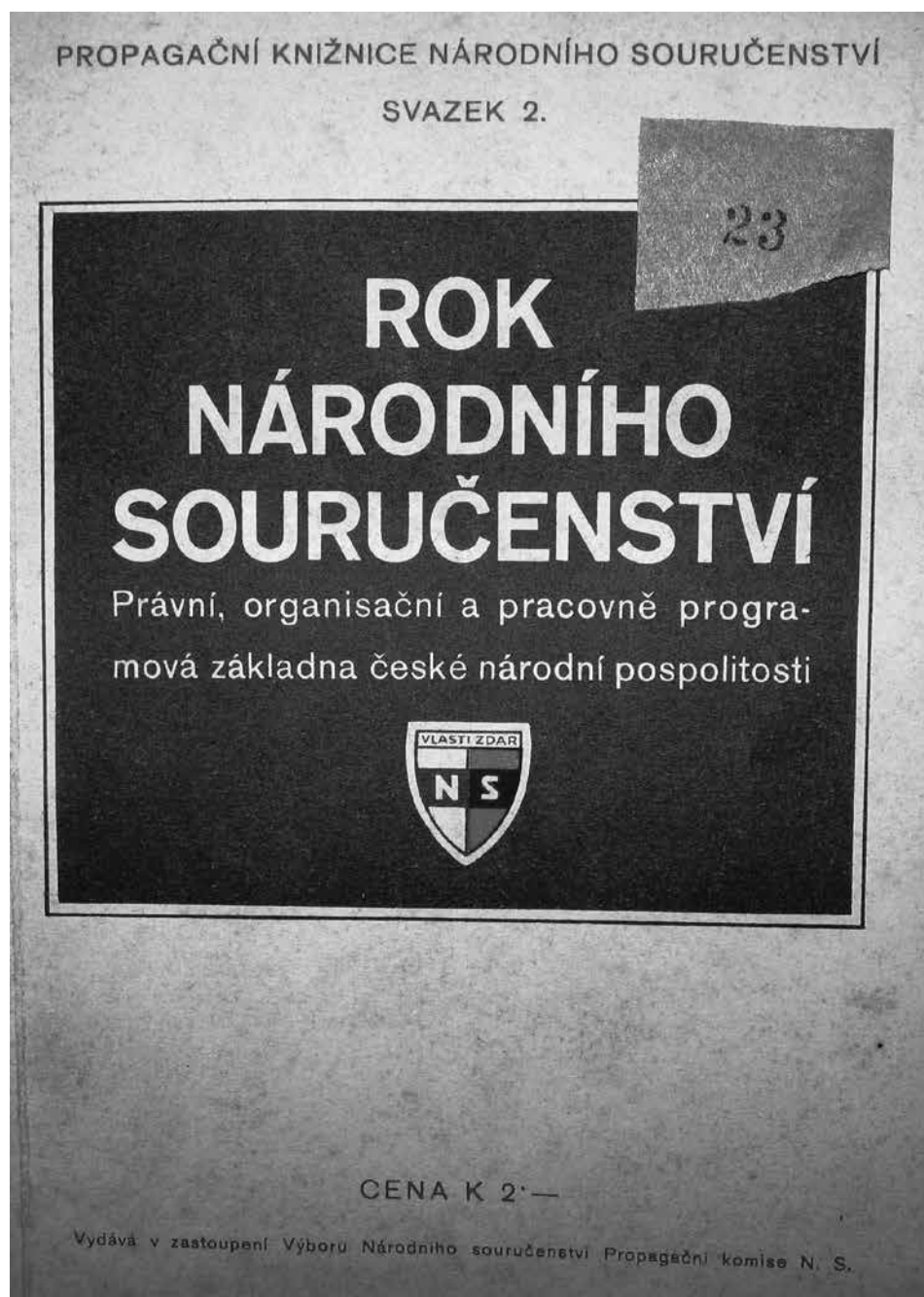
§ 2. Vůdce Národního souručenství.

Vůdcem Národního souručenství je státní prezident, který může s konečnou platností odvolávat a jmenovat kdykoliv a kterékoliv činovníky Národního souručenství; dále měnit, zastavovati a doplňovati usnesení a zásady všech složek Národního souručenství s konečnou platností.

§ 3. Vedoucí činovníci.

Vedoucí činovníci jsou jmenováni; kandidáti se mohou přihlásiti sami. Každý z vedou-

*) Pro Prahu, Brno, Plzeň, Mor. Ostravu, Olomouc a Zlín budou vydány zvláštní organizační směrnice.

Propagační brožura vydaná u příležitosti prvního výročí existence Národního souručenství.
(NA)

VĚSTNÍK

NÁRODNÍHO SOURUČENSTVÍ

Pokyny pro vydávání legitimací a vybírání příspěvků pro členstvo Nár. souručenství.

Vydávání členských legitimací.

Členské legitimace budou se vydávati každému členu, který byl doporučen místním vedoucím k přijetí za člena Národního souručenství a proti jehož přijetí žádný člen okresního vedení nevnesl námitek a který se může státi členem Národního souručenství na základě podmínek stávajících při členském náboru. U přihlášek sporných se členské legitimace nebudou vydávati a vyčká se až do doby, kdy nevyřešené otázky (židovská a trestaných osob) Ústředním vedením budou definitivně vyřešeny.

Legitimace podepíše okresní vedoucí, a to pouze ty, které tvořily součást členských přihlášek pro hnutí Národního souručenství, nikoliv pro stavovskou organizaci. Nato je rozešle prostřednictvím příslušného sekretariátu všem místním vedoucím.

Po obdržení členských legitimací rozhodne místní vedoucí s jednatelem a hospodářem o postupu doručování členských legitimací a vybírání členských příspěvků.

Oblast působnosti místní skupiny rozdělí tito činovníci na úseky a pověří vhodné osoby z řad Národního souručenství (v menších obcích provede sám hospodář) provedením celé akce. Použije se při tom přiložené výběří listiny, která se vyplní jménem, adresou, výší členského, případně mimořádného příspěvku, a každý člen ji vlastnoručně podepíše. Hospodář listinu uloží jako účetní doklad. Příjem členského příspěvku bude se potvrzovati na druhé straně členské legitimace, kde bude zaznamenána peněžní částka, potvrzená razítkem místní skupiny a podpisy místního vedoucího a hos-

podáře. Členský příspěvek budiž vybrán neprodleně, a stejně tak buďtež ihned vydány členské legitimace.

Stupnice členského příspěvku.

Výše členských příspěvků řídí se podle majetkových poměrů. Aby bylo možno postupovati podle této zásady, jest příspěvek rozvržen do pěti platových stupnic. Základní členský příspěvek činí ročně K 5.— a je vzestupný.

Zásadně se ponechává přihlášenému členu, aby si určil některou stanovenou stupnici příspěvkovou, která mu bude dána výběřím k nahlednutí. Toto dobrovolné zařazení přezkoumá místní vedoucí a v pochybnostech vejde v přímé jednání s členem, o jehož zařazení se jedná. Místnímu vedoucímu se příkazuje, aby projednával zařazení členů do jednotlivých stupnic s největším taktem a vždy se dovolával vlastenecké povinnosti členstva.

Příspěvkové stupnice.

I. stupnice důchod do K 10.000 . . .	K 5.—
II. stupnice důchod do K 15.000 . . .	K 12.—
III. stupnice důchod do K 20.000 . . .	K 18.—
IV. stupnice důchod do K 25.000 . . .	K 22.—
V. stupnice důchod do K 50.000 . . .	K 30.—

Členstvo s důchodem nad K 50.000 bude platiti členský příspěvek 1 promille z ročního důchodu.

Otcům mnohačlenných rodin, nemajetným, delší dobu nezaměstnaným a výměnkářům může býti základní členský příspěvek snížen až na K 1.— ročně, podle rozhodnutí místního vedoucího Národního souručenství, aniž by o snížení žádali.

PRŮSVITNÁ NÁLEPKA ŠTÍTU N. S.

ozdobí Vaše okno

Skutečná velikost 13x15 cm

Přetřeme-li líc nálepky líhem, přilne na každé sklo.

Cena K 2.—

ŠTÍT NÁRODNÍHO SOURUČENSTVÍ

Skutečná
velikost
34 x 42 cm

Cena K 15.—

Lepenkový štít N. S. je ozdobou každé prodejny, kanceláře i bytu.

Českému lidu!

22

Dvacet let pronásledoval a zrádcoval režim politických stran v býv. ČSR nás, národovce a fašisty, za to, že sloužili jen vlasti a odmítali sloužit osobám, třídám a stranickému systému.

Dnešní vládní režim i s Národním Souručenstvím znovu zrádčuje fašisty! Proč? Protože se jich bojí!

Fašisté říkají lidu pravdu, jako ji říkali minulá léta. Tehdy lid věřil mocným partajníkům. Skutečnosti posledního roku však musely přesvědčit každého, že partaje lhaly, klamaly a podváděly.

My, čeští fašisté, jsme vstoupili po 15. březnu t. r. do Národního Souručenství. Věřili jsme danému slovu a doufali, že dojde k obratu a očistě našeho veřejného života. Dočkali jsme se znovu těžkého zklamání.

Obrátili jsme se proto s oprávněnými a závažnými stížnostmi k nejvyšší místům ve státě i v Nár. Souručenství. Předložili jsme jim 11 fašistických požadavků.

Nedostali jsme ani žádné odpovědi! Za to nás začal zrádcovat i tiskův předseda tiskové komise Nár. Souručenství, pověstný levičácký agrárník dr. Suchý a v rozhlase proti nám štvě socialistický levičák dr. Kocourek!

Byli jsme dodnes důvěřiví, zdvořilí a slušní. Prosazovali jsme nutné věci — nikoli ve vlastním zájmu, nýbrž v zájmu národa i státu. Staří partajníci odpověděli nadávkami, výsměchem a hrozbami.

Čeští fašisté se neleknu!

Stojí v hrdém postoji — třeba proti všem, kdo se domnívají, že mají u nás zpachtovaný veřejný život!

Jen fašisté vrátí lidu národní důstojnost!

Jen fašisté zaručí očistu ve státě i národě!

Jen fašisté provedou revisi majetku politických předáků a zbohatlíků!

Jen fašisté vyženou židy a židozednáře!

Jen fašisté dají všem zaměstnání a chléb!

Jen fašisté zabrání lichvě životními potřebami!

Jen fašisté vysvobodí dělnictvo z drápů starých politických vykořisťovatelů!

Nevěřte těm, kdo Vám říkají, že fašisté jsou zrádci národa nebo nepřátelé dělnictva. Takové osočování je prostě směšné všem, kdo znají naše české poměry.

Pravda je, že se starý partajnický svět — seskupený dnes v Národním Souručenství v bůhví kolikátém převlečení — nechce rozloučit s veřejným životem a bojí se trestů, které "růžě přijdou".

Proto se chce zachránit děj se co děj, necouvá ani před lži a podvodem!

Nyní však přejdeme i my od obrany do útoku!

ČEŠTÍ FAŠISTÉ.

V Praze dne 7. července 1939.

pan A d o l f u H r u b é m u,
vedoucímu Výboru Národního souručenství

v P r a z e .

V polovici minulého měsíce byl jsem nucen k Vaší žádosti udělit Vám dovolenou, poněvadž Váš zdravotní stav obětavou Vaší prací ve funkci vedoucího Výboru Národního souručenství utrpěl takovou měrou, že Vám nebylo možno tuto funkci vykonávat bez ujmy na Vašem zdraví.

Poněvadž se Váš zdravotní stav od té doby, jak беру s politováním na vědomí, nezlepšil, zprpštuji Vás dnešním dnem k Vaší žádosti funkce vedoucího Výboru Národního souručenství.

Opětuje Vám díky, které jsem měl příležitost již Vám vyslovit za vynikající Vaší činnost v Národním souručenství, o které jste si získal neobyčejné zásluhy, používám této příležitosti, abych Vám oznámil, že jsem se rozhodl zvát Vás k pravidelným rozhovorům, aby mohl vyslechnouti Vaše mínění a rady o věcech národního života.

Těše se na tuto další Vaši spolupráci, jsem s pozdravem

Vlasti zdar

Dr. Emil Háchy v.r.